

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»
Навчально – науковий інститут міжнародних відносин і національної безпеки

Кафедра національної безпеки та політології

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра
на тему: «Чинники ефективності санкційного режиму в період воєнних
конфліктів»

Виконав студент 6 курсу, групи
МНБ-21, спеціальності 256
Національна безпека (за
окремими сферами забезпечення і
видами діяльності), освітньо-
професійної програми
«Національна безпека (за
окремими сферами забезпечення і
видами діяльності)»

Гончарук Максим Юрійович

Керівник – викладач кафедри
національної безпеки та
політології, Кардаш Сергій
Юрійович
Рецензент - Доцент кафедри
міжнародних відносин, кандидат
історичних наук, Конопка Наталя
Олегівна

Острого, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ вивчення ефективності САНКЦІЙНОГО РЕЖИМУ	8
1.1 Типи санкцій та їх вплив на країну – об’єкт	8
1.2 Юридичний фреймворк санкцій	16
1.3 Основні принципи санкційного режиму	22
РОЗДІЛ 2. ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ САНКЦІЙНОГО РЕЖИМУ	33
2.1 Міжнародна підтримка та коаліційні зусилля. Роль ключових учасників забезпеченні санаційних режимів.....	33
2.2 Економічна залежність цільової країни від держави – об’єкту	47
2.3 Можливість обхідних шляхів подолання санкцій та ступінь їх ефективності.....	53
РОЗДІЛ 3. ПРИКЛАДИ УСПІШНОГО ТА НЕУСПІШНОГО ЗАСТОСУВАННЯ САНКЦІЙ У ВОЄННИХ КОНФЛІКТАХ	61
3.1 Позитивні приклади: ефективність санкцій у розв’язанні конфліктів.....	61
3.2 Негативні приклади: невдалий вплив санкцій на курс воєнних дій	69
РОЗДІЛ 4. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ САНКЦІЙ ПРОТИ РОСІЇ	75
4.1 Огляд санкцій, запроваджених проти Росії: характеристики та обмеження	75
4.2 Економічні наслідки санкцій для Росії.....	82
4.3. Вплив санкцій на політичний режим та внутрішню ситуацію в Росії	85
ВИСНОВКИ	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	94
Додатки	106

ВСТУП

Постановка проблеми. Питання ефективності режиму санкцій у воєнних конфліктах є надзвичайно актуальним, особливо в контексті сучасних геополітичних подій. Санкції стали одним із найважливіших інструментів зовнішньої політики багатьох країн, спрямованих на зміну поведінки та досягнення певних цілей у міжнародних відносинах.

Перш за все, слід мати на увазі, що ефективність режиму санкцій багато в чому залежить від рівня міжнародної підтримки. Чим більше країн приєднуються до режиму санкцій, тим більша ймовірність його успіху.

Наприклад, якщо багато країн об'єднуються у впровадженні санкцій проти держави, це може значно підвищити ефективність тиску на цю державу, щоб вона змінила свою політику.

По-друге, важливу роль в успіху режиму санкцій відіграє економічна залежність країни, до якої введені санкції. Якщо цільова країна має значну економічну залежність від санкційних країн, це може призвести до більш швидкої зміни її політичного курсу чи економічного розвитку.

Крім того, важливі обхідні шляхи, які країна, яка накладає санкції, може використати, щоб уникнути або пом'якшити вплив санкцій. Це може включати розвиток нових торгових шляхів, пошук нових партнерів або розвиток власних ресурсів.

Внутрішні політичні фактори в країні, до якої введені санкції, відіграють ключову роль у визначенні відповіді на санкції та їх впливу на конфлікт. Наприклад, якщо уряд країни, під яку потрапили санкції, має стабільну підтримку населення та здатний підтримувати соціальну стабільність, він може бути більш стійким до санкцій.

Отже, необхідно провести дослідження, щоб з'ясувати, які фактори впливають на ефективність санкційного режиму під час воєнних конфліктів. Це допоможе виявити можливості для вдосконалення цього засобу зовнішньої політики та забезпечення міжнародної стабільності. Ключові питання, на які потрібно відповісти в рамках дослідження: які чинники роблять санкції

ефективними? Як вони впливають на результативність санкцій? Чи були заходи санкцій проти Росії під час російсько-українського конфлікту успішними?

Об'єктом дослідження є санкційні режими, застосовані в умовах воєнних конфліктів.

Предметом дослідження є фактори, що впливають на ефективність режиму санкцій у воєнних конфліктах.

Метою дослідження є встановлення ефективності факторів санкційного режиму та їх аналіз у період воєнних конфліктів з метою розуміння та досягнення найбільш оптимальних результатів.

Для досягнення вищезазначеної мети дослідження були поставлені наступні **завдання**:

1. Вивчити основні засади режиму санкцій та правової бази, яка регулює його застосування.
2. Проаналізувати різні види санкцій та їх вплив на економіку країни, на яку вони застосовані.
3. Вивчити ролі міжнародної підтримки та коаліції в ефективності режиму санкцій.
4. Розглянути економічну залежність країни-мішені від держав, які накладають санкції.
5. Перевірити можливість обхідних шляхів подолання санкцій і їх ефективність.
6. Розглянути вплив внутрішньополітичних факторів у країні, до якої введено санкції, на ефективність режиму санкцій.
7. Проаналізувати приклади успішного та невдалого застосування санкцій у воєнних конфліктах.
8. Проаналізувати ефективність санкцій проти Росії, їх особливостей, обмежень, економічних наслідків і впливу на політичний режим і внутрішню ситуацію в країні.

Методологія дослідження. Дослідження буде базуватися на кількісних методах, зокрема на аналізі статистичних даних. Використання наявних даних, таких як економічні, політичні та соціальні показники. Це дозволить досліджувати взаємозв'язки та вплив факторів на ефективність санкцій.

Також сюди можна додати збір і аналіз даних з соціальних мереж: використання інформації, що публікується в соціальних мережах, для аналізу думок, настроїв та реакцій громадськості щодо санкційного режиму та воєнних конфліктів.

Огляд літератури. У своєму дослідженні професорка світового господарства та міжнародних економічних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Резнікова Н.В., вказує на те, що фактори, які не відносяться до економіки, такі як політичний режим або політична стабільність в країні, мають значний вплив на ефективність санкцій [41, 10]. Аналогічно, директорка з професійної підготовки та доцентка кафедри практики вищої освіти Університету Нотр – Дам, Джалех Д.Г., стверджує, що якщо головною метою країни-суб'єкта є створення нестабільності в країні-об'єкті, то важливим передумовою для ефективності санкцій є рівень політичної стабільності в країні-об'єкті до їх введення [9, 4].

Діна Аль-Совайель, професорка історичного факультету Х'юстонського університету, стверджує, що ключовим фактором, який визначає успішність економічних санкцій, є термін їх дії. Вона вважає, що тривале застосування певних санкцій пояснюється самою специфікою інституційної структури країни-об'єкта та політичною стабільністю в цій країні. Це свідчить про існування національних особливостей, які можуть впливати на ефективність економічних санкцій [4, 2].

Дослідники Г.К. Хафбауер та Скот Дж. Ж. виявили, що ефективність санкцій залежить від стану країни-об'єкта: чим менша її економічна стійкість, тим більше ймовірність успішного застосування санкцій [8, 114]. Крім того, вони підкреслюють, що санкції, спрямовані проти торговельного партнера або союзника, є ефективнішими, ніж ті, які застосовуються проти конкурентів.

Тобто існує пряма залежність між обсягом торговельних зв'язків і ефективністю застосування санкцій [8, 99]. Чим більше країна-об'єкт залежить від торгівлі з певною країною-суб'єктом, тим вищі шанси, що санкції будуть ефективними проти неї.

У своєму дослідженні професор міжнародної політики з Університету Тафтса, Деніель Дрезнер, розвиває власний підхід до аналізу. Він припускає, що взаємини між країною-суб'єктом та країною-об'єктом визначають успішність майбутніх економічних санкцій. Дрезнер зосереджується на прогнозуванні взаємин між цими країнами та робить припущення, що країна-суб'єкт, яка передбачає конфлікт з країною-об'єктом, схильніша до введення санкцій проти суперника, навіть якщо це може бути фінансово важким для країни-суб'єкта [5, 25]

Викладач Міжнародного інституту соціальних досліджень Університету Еразма, Лариса Дж. Ван ден Херік та Міжнародного центру економічного аналізу Пітер А.Г. Ван Бергейк у своїх працях стверджують, що санкції, як правило, не впорядковують зміни самі по собі, вони діють у тандемі з іншими заходами, і важко відокремити вплив санкцій від інших вжитих заходів. За їхніми словами будь-якому випадку, єдність та інтенсивність, з якою США, ЄС, Велика Британія та інші держави діяли станом на 2022 рік, продемонстрували велику рішучість і підтвердили тверду відданість основним нормам міжнародного порядку. Однак поки що залишається відкритим питання, чи дійсно санкції проти російської війни в Україні стануть кроком до покращення ситуації, хоча б тому, що корисність та ефективність таких всеосяжних санкцій потребують оцінки і, зрештою, можуть виявитися занадто обмеженими з огляду на значні витрати, пов'язані з ними [15, 14].

Американський політолог Томас Біртекер, у своїй роботі поділяє санкції на «вдалі», та «невдалі». Так, щодо вдалих санкцій він стверджує, що цілі цих санкцій можуть варіюватись та коригуватись в залежності від ситуацій, які складаються. А також те, що до країни – об'єкта мають бути встановлені чіткі зобов'язання та умови, щодо яких скасування санкцій є можливим. А щодо

невдалих санкцій, то він стверджує, що санкції були накладені, оскільки об'єкт поводить у спосіб, який вважається неприйнятним. Якщо санкції не змінюють таку поведінку або не обмежують об'єкт, то немає логічної причини для скасування санкцій. Зазвичай для скасування таких санкцій потрібна зміна уряду, часто в країні-об'єкті санкцій, але іноді також і в країні, яка їх накладає [17, 12]

Структура роботи. Титульний аркуш, зміст, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел та літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ САНКЦІЙНОГО РЕЖИМУ

1.1 Типи санкцій та їх вплив на країну – об'єкт

Процеси глобалізації, що полягають у збільшенні зв'язків у сфері глобальної економіки та інтернаціоналізації економічних відносин, не допомогли країнам уникнути інтенсивної конкуренції на всесвітньому ринку. Ця конкуренція проявляється в боротьбі за доступ до сировини, енергетичних ресурсів і ринків збуту товарів і послуг. Внаслідок цього нерідко виникають конфлікти, коли національні інтереси країн, що беруть участь у міжнародних економічних відносинах, не збігаються. Ці конфлікти вирішуються як двостороннім, так і багатостороннім шляхом як сторонами процесу, так і відповідними міжнародними організаціями, які мають необхідні повноваження. Серед цих організацій переважають структури ООН, Світової організації торгівлі, Європейської комісії та інших міжнародних і регіональних інституцій.

У сучасний період особливо важливим стає пошук спільних рішень та врахування взаємних інтересів у сфері світових торговельно-економічних відносин. Особливо в сучасних умовах ці питання дедалі більше стають предметом інтенсивної політизації. Однак цінності вільної торгівлі можуть бути підірвані торговими війнами та іншими формами недобросовісної конкуренції. Останнім часом на міжнародні економічні відносини суттєво вплинули санкції, введені проти різних країн. Причини запровадження санкцій, у тому числі економічні, можуть бути різними і мають переважно політичний характер. У більшості випадків при запровадженні економічних санкцій домінують політичні мотиви. Ці санкції та їх механізми включають регулятивні, політичні та економічні компоненти, що надає їм міждисциплінарного характеру з теоретичної точки зору.

Оскільки наша увага зосереджена на міжнародних економічних санкціях та їх сучасних ознаках, зупинимося на цьому важливому аспекті докладніше.

Для чіткого та логічного розуміння механізму практичного застосування велике значення має уточнення та уніфікація самого поняття «санкції». Термін «санкція» має латинське походження від слова «sanction», що означає непорушний наказ. У сучасній термінології цим терміном позначають різні види заходів, особливо в економічній, політичній і війсьній сферах, що вживаються проти держав або їх підданих за невиконання міжнародних угод. Іншими словами, санкції – це заходи зовнішнього впливу, спрямовані на досягнення певних цілей шляхом примусу. Сучасна практика застосування міжнародних економічних санкцій передбачає різноманітні заходи примусового впливу, які можуть застосовуватися як у відповідь на порушення міжнародного права, так і до їх виникнення з метою запобігання можливим порушенням. Ці заходи включають торговельні обмеження, ембарго, бойкоти, контрзаходи та самі санкції[49, 119]

Неясність у визначенні терміну «санкції» може призвести до непорозумінь і зловживань у міжнародних відносинах. Проте визначення та легітимність санкцій визначаються нормативними документами міжнародних організацій, таких як ООН та СОТ. Наприклад, у Статуті ООН прямо не згадується термін «санкції», але розглядається можливість застосування Радою Безпеки заходів примусу. Крім того, Декларація тисячоліття ООН висловлює прагнення мінімізувати негативний вплив економічних санкцій на невинних осіб і громади.

Важливо також зазначити, що контрзаходи є відповіддю міжнародних суб'єктів права, на порушення норм цього права і санкції можуть застосовуватися окремими країнами, коаліціями країн або міжнародними організаціями, зокрема ООН. Ці заходи можуть включати різноманітні обмеження та припинення співпраці в різних сферах, включаючи торгівлю та дипломатичні відносини.

Розмова про міжнародні економічні санкції не може бути повною без розгляду вимог і норм Світової організації торгівлі (СОТ). Однак це викликає питання, оскільки Марракеська угода, яка створила СОТ, навіть не регулює

термін «санкції». Це можна розуміти як те, що головна міжнародна організація, що регулює міжнародну торгівлю, не передбачає санкцій проти учасників міжнародного ринку, а застосування санкцій суперечить правилам СОТ.

Питання принципів міжнародних санкцій та критеріїв їх застосування залишається відкритим як у системі поглядів, так і в нормативних документах міжнародних організацій, зокрема ООН та Європейського Союзу. Ці принципи включають дотримання норм верховенства міжнародного права, обґрунтованість застосування санкцій, прозорість, одноразове застосування та однаковість застосування, відсутність уніфікованого підходу при визначенні предмета санкцій, неприпустимість використання санкцій у протекціоністських чи конкурентних цілях [33, 70].

Отже, питання оновлення правових норм, що регулюють діяльність міжнародних організацій, особливо ООН, залишається важливим для досягнення спільного розуміння терміну «міжнародні економічні санкції» та встановлення допустимих меж їх застосування відповідно до відповідних принципів [49, 116].

Варто зазначити, що питання санкцій у міжнародних відносинах, особливо в економічній сфері, останнім часом набуває все більшої актуальності, і економічні інтереси країн можуть суперечити національним інтересам. Ефективність санкцій безпосередньо залежить від їх чіткого визначення, точності класифікації, відповідності та конкретизації критеріїв застосування, а також від прогнозування та оцінки ризиків для всіх учасників процесу.

Деякі держави також використовують санкції як засіб впливу на міжнародні відносини, які не обов'язково передбачають порушення двосторонніх договорів чи торгових угод. Ці заходи можуть мати політичне чи економічне підґрунтя та можуть бути спрямовані проти третіх країн або окремих осіб. Наприклад, Закон України «Про санкції» дозволяє

застосовувати та впроваджувати економічні та інші обмежувальні заходи для захисту національних інтересів[54, 224].

Санкції існують різних типів та видів, до найпоширеніших слід віднести:

1. Індивідуальні санкції - націлені на конкретних фізичних або юридичних осіб і зазвичай включають у себе такі заходи, як замороження активів та обмеження можливості проведення будь-яких фінансових трансакцій з цими особами [138].

2. Секторальні санкції - передбачають заборону на проведення трансакцій з певними товарами або послугами від представників конкретного сектору економіки певної країни. Наприклад, це можуть бути обмеження щодо фінансового, енергетичного та оборонного секторів.

3. Комплексні санкції - використовуються проти цілих країн та включають практично повну заборону або спеціальне ліцензування для проведення будь-яких трансакцій з громадянами відповідної країни.

4. Військові санкції – це військова інтервенція (втручання військових сил однієї або кількох країн у воєнний конфлікт, що відбувається в іншій країні) [25, 2]

5. Спортивні санкції – тут конкретні держави можуть реалізувати ці заходи шляхом припинення спортивних контактів, бойкотування спортивних подій та вживання інших політичних дій, які є відповіддю на міжнародно-протиправні дії [41, 3]

6. Економічні санкції – найбільш розповсюджений тип санкцій. Це економічні обмежувальні заходи, які застосовуються країною або групою країн проти іншої країни або групи країн. [68, 2]

У новітній практиці міжнародних відносин стратегія запровадження санкцій все частіше використовується як засіб досягнення певних цілей. Однак існує поширена помилкова думка, що самі по собі санкції достатньо ефективні для вирішення складних проблем. На практиці санкції краще розглядати лише як один із інструментів, який разом з іншими може сформувати повноцінну стратегію. Швейцарське видання CSS у своїй редакційній статті зазначає, що

санкції все ще є важливою частиною зовнішньої політики та безпеки країн-союзників, оскільки їх можна використовувати для досягнення політичних цілей економічними засобами. [89, 4]

У сучасному світі Європейський Союз вводить різні види санкцій, такі як дипломатичні, комерційні, фінансові, військові, дорожні, комунікаційні, спортивні та культурні санкції, а також обмеження на в'їзд на територію країни та припинення співпраці з іншими країнами. Європейський Союз вводить заборони на експорт та імпорт певних товарів, надання певних послуг, а також обмеження в транспортному та фінансовому секторах.

Останнім часом кількість і частота санкцій зростає, що свідчить про їх поступову зміну. Експерти ЄС вважають, що санкції стають все більш протекціоністськими та впливають на економіку, стаючи інструментом економічної війни.

Аналіз торгово-економічних відносин провідних країн світу показує, що санкції виступають інструментом захисту та просування національних інтересів [87, 112]. Сполучені Штати Америки надають великого значення економічним санкціям і розглядають їх як важливий елемент економічної дипломатії та стримування супротивників.

Зазначена зацікавленість у застосуванні санкцій є результатом зміни динаміки світової економіки та позицій провідних країн. На рішення про запровадження санкцій істотно впливають такі показники, як темпи зростання ВВП, залежність від експорту та стан зовнішньоторговельних відносин.

За розміром і часткою світового ВВП США посідають перше місце. Проте можна спостерігати таку тенденцію: якщо у 1980 р. частка США у світовому ВВП зростала і становила 23,5%, у 1990 р. вона становила вже 26,3%, а у 2000 р. – 31,0%, то у 2005 р. вона зменшилася до 28%, у 2015 році впав до 24,0%. У цей же момент, китайська економіка демонструє інший рух: якщо ВВП Китаю становив лише 2,6% світового обсягу в 1980 році, це значення зросло до 3,4% в 2000 році, до 4,5% в 2005 році і до 3% в 2010 році, 4 % 9,2%, а у 2015 році – до 14,9%. На цьому тлі падає частка Німеччини,

Франції, Канади та Великої Британії у світовому ВВП. Подібну ситуацію можна спостерігати і в динаміці експорту. Якщо у 2000 році на США припадало 12,1% загального експорту, на Німеччину – 8,5%, на Китай – 3,9%, то в 2016 році частка США становила 9,1%, Німеччини – 8,4% і Китаю – 13,1%. Ці дані свідчать про зміцнення позицій Китаю при одночасному послабленні позицій США, що змушує його шукати шляхи відновлення статус-кво за допомогою нестандартних інструментів. Негативне сальдо зовнішньої торгівлі США, динаміка державного боргу та дефіциту федерального бюджету не сприяють зміцненню американських позицій. Ситуацію погіршує стан двосторонніх торгових відносин між США та Китаєм. У період з 2009 по 2017 рік частка Китаю в дефіциті поточного рахунку США становила від 69,7% до 92,8%. А негативне сальдо торгівлі товарами США з Китаєм становило 77% (\$387,9 млрд) у 2015 році, 76% (\$365,9 млрд) у 2016 році та 75,3% (\$396,1 млрд) у 2017 році). Загалом за підсумками 2017 року США мають негативне сальдо зі 112 країнами з 229 країн торговельних партнерів.

Щоб збалансувати ситуацію і досягти хоча б мінімального балансу в експортно-імпортному бізнесі, США намагаються вживати заходів впливу на конкуренцію, використовуючи як стандартні, так і нестандартні заходи.

Першим таким конкурентом США, як видно з вищесказаного, є Китай. Так, у 2018 році США запровадили низку обмежувальних заходів проти КНР, зокрема, у березні було введено імпортне мито у розмірі 25% на китайську продукцію на 50 мільярдів доларів, а у вересні – мито у розмірі 10% на продукції в США на суму 50 млрд доларів США введено 200 млрд доларів США, при цьому планується розширити перелік товарів на суму ще 267 млрд доларів США, на які можуть бути підвищені імпортні мита. Крім того, з 1 червня 2018 року США ввели мита на імпорт сталі (25%) і алюмінію (10%) з Канади, Мексики та країн ЄС [95,с. 199], незважаючи на те, що Китай субсидує власну продукцію, і вона є дешевшою за продукцію країн, куди ця продукція надходить. Тому нещодавно очільниця Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн, в травні місяці цього року направила ультиматум Китайській стороні: «або

Китай добровільно обмежує експорт таких стратегічних товарів, як електромобілі та сталь, або Брюссель готовий вжити жорстких заходів проти китайського експорту"» [141].

Державний департамент спільно з Міністерством торгівлі розробили контрольний список для послів США, який встановлює вимогу повністю використовувати статус і силу тиску на партнерів у приймаючих країнах, щоб створити нові можливості для американських компаній. До завдань входить, зокрема, визначення доцільності застосування санкційної політики. Американська санкційна політика базується на тому, що уряд Сполучених Штатів розглядає міжнародну торгівлю як засіб для зміцнення своєї ведучої економічної позиції на глобальній арені.

У зв'язку з конфліктом інтересів між ЄС і США у сфері енергоспоживання та використанням санкційного режиму для його вирішення, міністр закордонних справ Німеччини З. Габріель у 2017 р. заявив, що США використовує санкції заради підтримки компаній енергетичного сектору США.

За його словами, санкційна політика не є належним чи відповідним інструментом для захисту національних інтересів в експортному чи енергетичному секторах. Проте використання тиску на своїх партнерів лишається ключовим інструментом економічної дипломатії США в Європейському союзі, зокрема в Німеччині.

Дослідження з Global Trade Alert Report свідчить про зростання кількості дискримінаційних заходів у міжнародній торгівлі щороку. Наприклад, у 2015 році їх кількість зросла на 35% порівняно з 2014 роком, до 539 дискримінаційних заходів порівняно з 200 лібералізаційними.

Зокрема, особливо дискримінаційними виявляються товарні категорії, такі як сировина, транспортні засоби та обладнання, сільськогосподарська продукція, готові металеві вироби та спеціальне обладнання. На глобальному економічному ринку найбільш активні протекціоністські заходи вживають США. Аналіз показує, що наш час принципи конкуренції та відкритості в

міжнародній торгівлі стали особливо більше замінюється протекціонізмом, а економічні вигоди – ідеологією та політичним тиском. [70, 113]

Цікавим у військових санкціях є те, а саме що, на відміну від того, як часто використовуються економічні санкції, вони можуть бути застосовані проти союзників, в той час як військові – ні. Економічні санкції, як правило, використовуються як інструмент державного управління, коротший за війну, але жорсткіший за дипломатичний докір, і нібито покликаний вплинути на зміну політики в державі-об'єкті впливу. Однак, як показує література, економічні санкції рідко досягають своїх цілей, частково тому, що вони застосовуються проти недружніх режимів, які не мають підстав очікувати дружнього ставлення до себе в майбутньому і тому не зацікавлені у виконанні вимог у короткостроковій перспективі. Вважається, що економічні санкції є більш ефективними проти дружніх країн, що є іронією долі, оскільки вони рідко є необхідними проти держав, які мають дружні відносини з потенційною державою-санкціонером. [10, 4]

На основі проведених досліджень та аналізу різноманітних даних і спеціальних матеріалів можна зробити заключення, що в нинішній фазі розвитку глобальної економічної системи та міжнародних економічних взаємин, економічні санкції набувають нових форм і напрямів взаємодії між державами. Однією з особливостей є те, що економічні санкції в міжнародних відносинах можуть запроваджуватися у відповідь на дії держав або суб'єктів, які перебувають за межами юрисдикції країни, яка запровадила санкції, та вживають екстериторіальних заходів. Крім того, поряд з одностороннім застосуванням окремими країнами санкцій для захисту своїх економічних інтересів відбуваються порушення правил і норм СОТ, що спонукає інших учасників міжнародних ринків до подібних дій. Це сприяє зростанню використання економічних санкцій як інструменту агресивного протекціонізму [92, 201]

Отже, аналіз типів санкцій та їх впливу на країну-об'єкт свідчить про складну та мінливу природу цього інструменту зовнішньої політики.

Різноманітність санкцій, від економічних до політичних та військових, дозволяє країнам-санкціонерам вибрати стратегії, які відповідають конкретним обставинам і цілям. Економічні санкції, такі як фінансові обмеження та торгові блокади, можуть значно впливати на економічну стійкість та розвиток країни-об'єкта. Політичні санкції, такі як відмова у візах та заборона на проведення міжнародних переговорів, можуть підірвати легітимність та вплив уряду. Військові санкції, наприклад, заборона на експорт зброї, можуть змінити баланс сил у регіоні та збільшити ризик конфлікту.

Урахування різноманітності та потенційного впливу різних типів санкцій на країну-об'єкт є ключовим у формуванні ефективних стратегій зовнішньої політики та досягненні бажаних результатів.

1.2 Юридичний фреймворк санкцій

У теорії міжнародного права та практиці правозастосування існують різні погляди на поняття «санкції». Таке розмаїття визначень спостерігається як серед науковців, так і в основних міжнародно-правових документах. Наприклад, у своїх статтях про відповідальність держав Комісія міжнародного права визначила санкції як засіб припинення міжнародних протиправних дій, використовуючи термін «контрзаходи» замість «санкції».

Важливим аспектом для Комісії було розмежування термінів «санкції», «примусові заходи» та «контрзаходи» та чітке визначення цих термінів. Комісія вважає, що термін «санкції» слід використовувати лише для позначення примусових заходів, передбачених міжнародними організаціями для підтримки міжнародного миру та безпеки у разі порушення міжнародних зобов'язань, яке має серйозні наслідки для міжнародної спільноти [64, 138].

Такий підхід юристів-міжнародників виходив з того, що лише міжнародні організації мають право накладати санкції на країну-порушницю, якщо її права були порушені або вчинено міжнародний злочин.

У Статуті Організації Об'єднаних Націй взагалі не використовується термін «санкції», замість нього використовується термін «примус».

У «Словнику міжнародно-правових термінів» термін «санкції» це є заходи, які постраждала держава використовує проти держави-порушника, щоб змусити її виконати юридичне зобов'язання.

В дослідженні Ю. В. Малишевій, вона ретельно аналізує різні підходи та методи визначення санкцій у міжнародному праві, зосереджуючи увагу на їх використанні Радою Безпеки ООН. Автор виділяє кілька підходів, що пов'язують інститут міжнародної відповідальності із санкціями. з санкціями.

У першому підході, в якому роль апологета виступає В. А. Василенко, санкції розглядаються як самостійний елемент міжнародного права в контексті відповідальності. Василенко підкреслює, що хоча міжнародно-правові санкції тісно пов'язані з міжнародно-правовою відповідальністю, їх юридичні характеристики та функції роблять їх різними правовими явищами. Він стверджує, що санкції за міжнародним правом не є формами відповідальності за порушення міжнародного права, оскільки форми відповідальності за міжнародним правом самі по собі не є санкціями, а радше засобами правозастосування[23, 889]

Інший підхід полягає в розгляді санкцій як частини інституту відповідальності за міжнародним правом. Відповідно до цього підходу санкції можуть бути формою міжнародної відповідальності або комплексом негативних наслідків порушення міжнародного права. Деякі дослідники, наприклад Д. Анцилотті у своїй роботі «Класичне міжнародне право відповідальності держав» [7, 2] вважає, що санкція проти держави, яка вчинила протиправні дії, може бути лише компенсацією або дотриманням умов, які також є покаранням за порушення.

Холланд-Деббас, у роботі «Міжнародна реалізація санкцій ООН»[3, 11] розглядає санкції як частину міжнародно-правової відповідальності, яка включає всі правові наслідки порушення міжнародного права, а не лише відшкодування.

Малишева Ю.В. зазначає, що погляди, які розглядають заходи міжнародного примусу як елементи інституту відповідальності держави, не відповідають сучасній концепції інституту міжнародно-правових санкцій[66, 2].

Санкції, визначені Кельзенем у роботі «Міжнародне право, як примус до виконання», вважаються проявом примусу, який не передбачає компенсації чи задоволення позовів і є наслідком порушення правопорядку [14, 4].

Згідно з трактування роботи Куріса П.М. «До теорії відповідальності держав у міжнародному праві», термін «санкція» визначається як структурний елемент правової норми, форма відповідальності та засіб примусу [24, 4].

Пауль Гуггенхайм у власній роботі «Договір міжнародного публічного права. Том 2» зазначає, що санкції можуть бути репараціями, заходами самооборони або колективними заходами міжнародних організацій.

Оппенгейм у роботі «Міжнародне право. Том 1. Світ» розглядає санкції як примусові заходи вирішення суперечок, які містять елементи примусу та служать для того, щоб змусити інші держави прийняти рішення, яке хоче перша держава.

Задорожний у роботі «Сучасні проблеми міжнародного права», визначає міжнародно-правові санкції як законні заходи примусу, спрямовані на припинення порушень міжнародного права та відновлення прав і виконання зобов'язань [43, 3].

На думку М. О. Баймуратова, санкції — це заходи, що вживаються суб'єктами міжнародного права як засіб примусу і можуть мати як воєнний, так і невоєнний характер у відповідь на порушення права. Основними цілями санкцій є припинення порушень закону, відновлення порушених норм та забезпечення належної відповідальності порушника.

Проте різноманітні підходи до розуміння та визначення природи міжнародних санкцій не обмежуються лише співвідношенням між санкціями та відповідальністю за порушення міжнародного права. На основі аналізу

праці Комісії міжнародного права ООН щодо кодифікації міжнародного права можна визначити подальші критерії тлумачення санкцій та їх тип [61, 163].

Ці критерії включають підхід, який орієнтований на мету заходу, так званий цільовий підхід. Основним критерієм у цьому випадку є мета заходу реагування на порушення правових норм. Відповідно до цього, санкції можуть включати всі заходи, спрямовані на примушення держави дотримуватись міжнародного права або покарання за його порушення.

Таке цілеспрямоване розуміння санкцій виникає через аналогію з національною сферою, де санкції часто застосовуються у відповідь на порушення правових норм. Проте автоматичне перенесення цього розуміння на міжнародне право не завжди є вичерпним, оскільки не враховує специфіки міжнародного права, яке базується на взаємній згоді учасників міжнародних відносин [23, 890]

Наприклад, відповідно до Проекту статей Комісії Міжнародного права ООН, які вона представила у 2009 році, то за цим Проектом публікації щодо державної відповідальності за дії, що суперечать міжнародному праву, від 2001 року та проект статей про відповідальність міжнародних організацій від 2011 року визначають обсяг самооборони та правила «контрзаходів».

Хоча Комісія міжнародного права ООН надала важливі вказівки щодо застосування міжнародного права, деякі важливі питання залишаються без відповіді, наприклад, допустимість вжиття заходів проти порушників, які завдають шкоди міжнародним інтересам [36, 203].

У коментарях до статей про відповідальність держав відзначається відсутність чітких наслідків для держав за порушення основних принципів міжнародного права, які відрізняються від національного законодавства, де такі наслідки частіше встановлені загально. Також відзначається відмова від ідеї «штрафних збитків» і підкреслюється необхідність пропорційності та цілеспрямованих контрзаходів для забезпечення дотримання законодавства.

Коментарі обмежують поняття міжнародних санкцій лише заходами, вжитими відповідною міжнародною організацією відповідно до її статуту.

Прикладом такого, є проекти статей Комісії 2011 року про міжнародну відповідальність міжнародних організацій, які зосереджені на «відновленні» та «контрзаходах», а не на фактичній концепції санкцій. Зазначаючи, що в випадках Комісія трактується концепцією санкцій, ООН тлумачить її лише обмежено. Наприклад, у коментарі до статей про відповідальність держав зазначається, що під санкціями розуміються заходи, вжиті відповідно до Статуту певних міжнародних організацій, зокрема Розділу VII Статуту ООН.

У той же час було наголошено на неточному терміні «санкції», оскільки Розділ VII охоплює виключно різні заходи, які може здійснювати Рада Безпеки, іноді відомих як «інституційні» санкції [104].

Ці аспекти підкреслюють складність визначення та застосування міжнародних санкцій та необхідність ретельного аналізу та тлумачення їх основного змісту та обмежень у контексті міжнародного права.

Відповідно до підходу, загальноживаного в теорії міжнародних відносин, санкції встановлюються залежно від виду застосовуваних заходів. Найпоширеніші заходи включають економічні санкції, до яких відносяться: ембарго, обмеження імпорту та експорту до певних країн, а також заморожування активів певних фізичних або юридичних осіб [83, 114].

Такий підхід до їхнього розуміння, виключає інші інституційні санкції, запроваджені міжнародними організаціями проти їхніх держав – сателітів, такі як виключення або призупинення права голосу. Прикладом можуть бути санкції, прийняті Радою Безпеки ООН відповідно до статті 41 Статуту ООН, застосування яких може контролюватись одним із комітетів санкцій Ради Безпеки ООН.

Хоча Комісія зазвичай розуміє під санкціями заходи, вжиті в рамках міжнародних організацій, на практиці в міжнародних відносинах цей термін включає також заходи, вжиті окремими державами. Наприклад, економічні санкції часто використовуються як важливий інструмент зовнішньої політики, менш небезпечний, ніж воєнна сила, але ефективніший, ніж дипломатія.

У сучасних умовах багато країн запроваджують загальноєкономічні санкції та створюють списки осіб та організацій, щодо яких застосовуються адресні санкції. Такі санкції часто просто впроваджують обов'язкові заходи, ухвалені Радою Безпеки ООН відповідно до статті 41 Статуту. Так, окремі країни та регіональні організації також можуть накладати автономні санкції, які не ґрунтуються на існуючих резолюціях Ради Безпеки. Наприклад, після російської інтервенції в Україну у 2014 році та наступної агресії, країни ЄС, США, Канада, Австралія, Нова Зеландія, Японія тощо запровадили автономні санкції проти Росії[93, 121]

Щодо індивідуальних автономних санкцій, Європейський Союз, у своїх керівних вказівках, підкреслює необхідність, щоб накладені обмеження були засновані на повазі до прав людини, в додачу можливостей права на справедливий судовий процес та право на ефективний захист відповідно до закону, і також, щоб вони були пропорційними. Будь-які пропозиції щодо введення санкцій повинні супроводжуватися чіткими, своєчасними та обґрунтованими аргументами [37, 6].

Звичайно, міжнародні санкції – це конкретні заходи, які можуть бути використані з різних причин: щоб змусити припинити порушення міжнародного права або змінити поведінку, яка призводить до таких порушень; для обмеження доступу до ресурсів, необхідних для виконання певних дій, або для позначення порушників або інформування порушників щодо їхньої неналежної поведінки та стигматизації.

Хоча санкції часто сприймаються як заходи покарання, Рада безпеки ООН і Суд ЄС відзначають їх превентивний характер.

З наведених міркувань можна зробити висновки щодо змісту терміну «міжнародні санкції». Хоча в деяких наукових роботах стверджується, що міжнародні санкції є формою відповідальності за міжнародним правом, беручи до уваги формулювання в міжнародних документах, можна стверджувати, що санкції є самостійним інститутом міжнародного права, а не складовою відповідальності за міжнародним правом. Водночас їх

використання може бути наслідком вчиненого злочину. Примусовий характер міжнародних санкцій є однією з головних їх ознак, що визначає їх характер. Санкції також можуть мати превентивний характер і можуть бути застосовані, якщо винуватець відмовляється вирішити конфлікт мирним шляхом, вичерпавши всі дипломатичні зусилля.

1.3 Основні принципи санкційного режиму

У цьому підрозділі я планую дослідити та відповісти на питання чому накладаються санкції, та проаналізувати основні принципи санаційного режиму під час воєнних конфліктів.

Протягом багатьох років міжнародна система стала свідком серії розбіжностей між країнами, які були, але не обмежувались ними, збройними конфліктами, ідеологічними війнами та торговельними війнами, як це видно в Першій світовій війні, Другій світовій війні, яка завершилася Холодною війною тощо. Тому, щоб забезпечити «баланс сил» на міжнародній арені, державні суб'єкти вдалися до підписання мирних договорів, у результаті яких також з'явилися міжурядові та неурядові організації, спрямовані на підтримку миру у всьому світі, зміцнюючи дружні стосунки між націями та стримуючи одну від нападу на іншу. Для подальшого захисту цієї справи миру нації як група чи окремі держави висунули на перший план концепцію санкцій, яка накладається на країни та осіб, які мають намір порушити «мир», який зараз спостерігається в усьому світі. [11, 4]

Запровадження санкцій ґрунтується на юридичних принципах, які закріплені у різних міжнародних документах, таких як Статут ООН, міжнародне звичаєве право, регіональні угоди та договори. Ця правова база визначає повноваження та обмеження, в межах яких діють держави та міжнародні органи під час введення санкцій [99, 3].

Так, основною спонукальною дією запровадження санкцій та вживання певних заходів є підтримка та відновлення міжнародного миру та безпеки,

стримування воєнної агресії, запобігання та унеможливлення розповсюдження зброї масового знищення, заохочення підтримки прав та свобод людини.

Сучасний світ часто використовує санкції як політичний інструмент для тиску на держави, організації чи окремих осіб, щоб вони змінили свою поведінку чи вплинули на різні ситуації. Режим санкцій – це складна та мінлива система обмежень, що відображає інтереси та політичні цілі різних країн та міжнародних організацій. Основні принципи режиму санкцій визначають стратегічний підхід до використання цього інструменту та визначають умови його застосування.

Легітимність і міжнародна підтримка є важливими аспектами введення санкцій, оскільки вони забезпечують дотримання принципів міжнародного права та підвищують ефективність режиму санкцій. Ці принципи передбачають, що санкції повинні відповідати встановленим процедурам і нормам міжнародного права.

Легітимність санкцій залежить від їх відповідності міжнародному праву. При накладенні санкцій мають бути дотримані принципи законності, прозорості та справедливості. Це означає, що санкції мають бути встановлені відповідно до процедур, передбачених міжнародними договорами, такими як Статут ООН[21, 203].

Важливим аспектом при застосуванні санкцій є також принцип пропорційності. Це означає, що санкції мають бути належним чином збалансованими та пропорційними до порушення, яке призвело до їх застосування. Надмірні санкції можуть мати непропорційно шкідливі наслідки для цивільних осіб, потенційно суперечити міжнародному праву та гуманітарним принципам.

По-перше, органи, що накладають санкції, повинні взяти до уваги ці принципи та ретельно розглянути можливі наслідки для цивільних осіб, перш ніж приймати рішення про застосування санкцій. Крім того, важливо, щоб процес застосування санкцій був прозорим і передбачав можливість оскарження та перегляду рішень.

По-друге, міжнародна підтримка виявляється важливою складовою легітимності та ефективності режиму санкцій. Підтримка з боку інших держав або міжнародних організацій, таких як ООН або Європейський Союз, підкреслює широкий міжнародний консенсус щодо необхідності вжити заходів у відповідь на певні дії чи політичні ситуації. Ця підтримка є важливим фактором, який надає ваги та авторитету запровадженим санкціям.

Міжнародна легітимність санкцій нерозривно пов'язана з рівнем підтримки, яку вони отримують з боку інших країн і міжнародних державних установ. Чим більше країн приєднується до режиму санкцій, тим більшою стає їхня міжнародна легітимність. Це створює враження єдиної міжнародної спільноти у відповіді на певні виклики та загрози [29, 83].

Крім того, міжнародна підтримка сприяє створенню умов для ефективного впровадження санкцій. Якщо багато країн висловлять підтримку санкцій, вони можуть співпрацювати щодо забезпечення виконання та механізмів забезпечення. Це дозволяє уникнути обходу та забезпечує більшу ефективність режиму санкцій[21, 207]

Міжнародна підтримка має важливі практичні наслідки для режиму санкцій, сприяючи спільним зусиллям у впровадженні санкційних заходів. Спільна координація дій між країнами, які запровадили санкції, дає змогу зменшити можливість ухилення від них та забезпечити більш ефективне виконання санкційних рішень.

Обмін інформацією між країнами, які ввели санкції, також є важливим аспектом міжнародної підтримки. Це дає змогу покращити розуміння ефективності заходів та визначити можливі слабкі місця в їх реалізації. Крім того, обмін інформацією сприяє стандартизації підходів до санкційної політики та забезпечує однакове застосування санкцій між різними країнами.

Крім того, координація дій у міжнародному співтоваристві сприяє належному реагуванню на порушення міжнародного права та чинить тиск на країни, які порушують міжнародні норми. Таким чином, міжнародна

підтримка посилює ефективність режиму санкцій шляхом створення єдиної передової позиції та виконання рішень щодо санкцій.

Пропорційність – це принцип, який передбачає, що санкції, накладені у відповідь на порушення, мають бути пропорційними до ступеня цього порушення. Метою цього принципу є забезпечення пропорційності суворості санкцій до вчиненого порушення, щоб уникнути непропорційної шкоди населенню та економіці держави, яка постраждала від санкцій [27, 288].

У контексті міжнародних відносин пропорційність санкцій має особливе значення. При запровадженні економічних, фінансових чи політичних санкцій проти держави враховуються такі фактори, як ступінь залежності цієї держави від країни, яка накладає санкції, можливість вирішення конфлікту дипломатичними зусиллями, а також ступінь шкоди, яку можуть завдати санкції. причину слід брати до уваги.

Щоб забезпечити пропорційність санкцій, їх суворість має бути обмежена тим, що необхідно для досягнення конкретних цілей. Це означає, що санкції не повинні перевищувати рівень впливу, необхідний для зміни поведінки цільової держави або досягнення іншої мети, яка передуює застосуванню санкцій[1, 211]

Крім того, пропорційність санкцій означає, що шкода, завдана населенню чи економіці держави-мішені, має бути обмеженою та не перевищувати меж необхідного ефекту. Це означає, що при застосуванні санкцій необхідно враховувати можливість негативного впливу на громадян та економіку держави та намагатися мінімізувати ці наслідки [91, 167]. Через це, країни – об'єкти санкцій, використовують скорочення державних ресурсів на свою користь, щоб уникнути санкцій та зберегти правлячі коаліції, в той час як їхні громадяни страждають від диспропорції виділення коштів на них через санкції іншої країни [38 ,3].

У деяких випадках санкції можуть також сприяти погіршенню ситуації з правами людини в країнах-об'єктах, підриваючи здатність і готовність держави контролювати та перевіряти своїх бюрократичних агентів. Оскільки

в умовах санкцій лідери країн-мішеней оперують меншими ресурсами, вони можуть змінити пріоритети у витратах за рахунок певних державних програм. Це може включати скорочення бюджетних асигнувань на нагляд за діяльністю служб безпеки, поліції та інших бюрократичних органів. Якщо залишити сили безпеки та поліцію без нагляду, існує велика ймовірність того, що вони вчинятимуть порушення прав людини, такі як катування або застосування надмірної сили проти протестів та демонстрантів [108].

Загалом пропорційність санкцій є важливим принципом забезпечення справедливості та ефективності їх застосування. Врахування цього принципу допомагає підтримувати баланс між досягненням конкретних цілей та уникненням непропорційних наслідків для населення та економіки держави, яка постраждала від санкцій. Це важливо з погляду етики та міжнародного права, оскільки непропорційні санкції можуть призвести до незаслужених страждань і загострити конфлікти.

Принцип пропорційності передбачає, що при призначенні санкцій необхідно враховувати конкретні обставини порушення та використовувати об'єктивні критерії для оцінки серйозності. Наприклад, санкції, що застосовуються у відповідь на незначні торговельні порушення, мають бути менш суворими, ніж санкції, пов'язані з вчиненням серйозних злочинів або порушенням міжнародних договорів.

Для забезпечення пропорційності санкцій необхідно ретельно проаналізувати можливі наслідки їх застосування. Це означає врахування потенційної економічної, соціальної та геополітичної шкоди та оцінку ефективності санкцій у досягненні конкретних цілей. Наприклад, якщо метою санкцій є зміна політичного режиму, перед економічними санкціями, які можуть завдати значної шкоди населенню, слід розглянути інші варіанти, такі як дипломатичний тиск або переговори.

Пропорційність санкцій також вимагає прозорості та об'єктивності в процесі їх застосування. Рішення про накладення санкцій має ґрунтуватися на аналізі фактів, обґрунтуванні та розгляді. Держави або міжнародні організації,

які запроваджують санкції, повинні мати чітку логіку та обґрунтування необхідності та пропорційності санкцій[30, 201].

Націлювання є центральним аспектом режиму санкцій. Метою є встановлення однієї чи кількох конкретних цілей, які мають бути досягнуті шляхом застосування санкційних заходів. У контексті міжнародних відносин це може бути, наприклад, зміна політичної поведінки, припинення порушень прав людини, боротьба з тероризмом або невиконання міжнародних угод.

Одним із найважливіших аспектів фокусування є чіткий план дій. Цей план має включати конкретні кроки та механізми, які будуть вжиті для досягнення визначеної мети або завдання. Він має бути ретельно розроблений і забезпечувати використання ефективних стратегій та інструментів, які допомагають досягти бажаного результату.

Визначаючи цілі режиму санкцій, необхідно враховувати реалістичність і досяжність цих цілей. Важливо ставити реалістичні цілі, які можна досягти за допомогою санкцій. Наприклад, заклик до раптової зміни політичної системи в країні зі стабільним авторитарним режимом може бути нереальним і неефективним.

Доцільність санкцій вимагає системності та послідовності заходів. Санкції повинні бути спрямовані на досягнення конкретної мети, а не використовуватися безпосередньо як засіб покарання. Чітка послідовність дій дозволяє досягти кращих результатів і забезпечити ефективну реалізацію режиму санкцій [48, 205].

Гнучкість у контексті режиму санкцій є важливим аспектом, оскільки вона дозволяє адаптувати заходи до мінливих обставин і реакції держав-мішеней. Режим санкцій повинен бути здатним реагувати на динаміку міжнародної арени та зміни в політичному, економічному та соціальному середовищі.

Важливою особливістю гнучкості є можливість коригувати санкції відповідно до відповіді держави-мішені. Це означає, що санкції можуть бути посилені в разі необхідності, якщо попередні заходи не показали достатньої

ефективності або якщо цільова держава продовжує здійснювати дії, які порушують міжнародні норми або загрожують безпеці інших держав.

З іншого боку, гнучкість також передбачає можливість послаблення санкцій, якщо цільова держава позитивно відреагує на вимоги міжнародної спільноти або якщо зміняться обставини, що призвели до запровадження санкцій. Це може включати покращення ситуації з правами людини, вирішення конфліктів або зміну політичного курсу відповідно до міжнародних стандартів[30, 207]

Співпраця з іншими країнами у сфері санкцій визнається науковцями та політологами одним із найбільш ефективних і стратегічних підходів до досягнення цілей у контексті міжнародних відносин. Наукові дослідження та практичний досвід показують, що санкції є найбільш ефективними, коли вони застосовуються спільно кількома країнами або міжнародними організаціями [84, 131].

Співпраця з іншими країнами ефективно підвищує ефективність режиму санкцій шляхом посилення тиску на державу-мішень. Коли кілька країн або міжнародних організацій діють на єдиному фронті, обсяг і вплив санкцій зростає, що робить цей інструмент ефективнішим у досягненні політичних, економічних чи гуманітарних цілей.

Як інструмент зовнішньої політики санкції спрямовані на вплив на дії та поведінку інших країн з метою досягнення конкретних політичних, економічних чи гуманітарних результатів. Хоча санкції можуть мати певний вплив самі по собі, їхня ефективність значно підвищується, коли кілька країн або міжнародних організацій об'єднують свої зусилля у спільний підхід.

Підхід колективних санкцій дозволяє використовувати ефект синергії, коли загальний тиск кількох сторін перевищує суму індивідуальних заходів. Це створює значну перевагу, оскільки цільова держава стикається з більшим рівнем заходів стримування та втрат, що має призвести до більшого впливу санкцій[30, 214]

Співпраця з іншими країнами не тільки збільшує масштаби тиску, але й надає розширений набір інструментів і ресурсів, доступних для використання санкційного тиску. Різні країни можуть мати унікальний економічний, політичний і дипломатичний потенціал, який можна мобілізувати для посилення режиму санкцій. Крім того, міжнародні організації можуть виступати посередниками та сприяти координації зусиль для досягнення спільних цілей.

Спільний фронт країн і міжнародних організацій також відіграє важливу роль у забезпеченні ширшої міжнародної легітимності режиму санкцій. Коли кілька країн діють єдиним фронтом проти цільової держави, це свідчить про широку підтримку та визнання необхідності обмежувальних заходів. Це може посилити міжнародний тиск на державу-мішень і створити більш сприятливі умови для досягнення політичних, економічних чи гуманітарних цілей [51, 169].

Однак важливо зазначити, що співпраця з іншими країнами не є автоматичною гарантією успіху режиму санкцій. Ефективність санкцій залежить від багатьох факторів, таких як міцність і стабільність економічних відносин між державою-мішенню та іншими країнами, політична воля залучених країн і готовність дотримуватися санкційних заходів, а також здатність держави-мішені справлятися із зовнішнім тиском.

По-друге, колективне застосування санкцій дозволяє уникнути ізоляції держави-мішені від міжнародної спільноти. Це може зменшити можливість використання диверсифікації та обходу у разі негативних наслідків санкцій. [80, 176]. Крім того, коли кілька країн або міжнародних організацій працюють разом, це створює більш стійкий і швидкий механізм для досягнення таких цілей, як політичні зміни, відновлення міжнародного порядку або захист прав людини.

Гуманітарні винятки, пов'язані з санкціями, є невід'ємною частиною сучасного міжнародного права та етики міжнародних відносин. Оскільки санкції можуть мати негативний вплив на цивільне населення цільової

держави, включення гуманітарних винятків є необхідним елементом для забезпечення захисту прав людини та запобігання гуманітарній кризі[63, 226]

Положення про гуманітарні винятки в санкціях передбачає здійснення заходів, спрямованих на забезпечення основних потреб населення, яке може постраждати від обмежень. Це може включати доступ до їжі, медичних послуг, освіти та можливість отримати гуманітарну допомогу, якщо це необхідно. Основна мета цих винятків полягає в тому, щоб гарантувати, що санкції не призведуть до непропорційної шкоди населенню держави-цілі та не погіршать там гуманітарну ситуацію.

Надання гуманітарних винятків вимагає співпраці між державами, міжнародними організаціями та громадськістю для забезпечення ефективного розподілу гуманітарної допомоги та впровадження необхідних заходів. Важливо враховувати, що санкції мають бути спрямовані на досягнення конкретних політичних і міжнародних цілей, мінімізуючи негативний вплив на цивільне населення та гуманітарну ситуацію в державі-цілі [32, 47].

Такий підхід до застосування санкцій узгоджується із загальними принципами міжнародного права, зокрема принципами гуманітарного права та захисту прав людини. Включення до санкцій гуманітарних винятків демонструє бажання міжнародної спільноти дотримуватися принципів справедливості та гуманітарної доброчесності навіть у ситуаціях політичного конфлікту чи напружених міжнародних відносин.

Санкції не повинні бути єдиним інструментом. Важливо підтримувати відкритий діалог і використовувати дипломатичні канали для вирішення конфліктів і досягнення мирного вирішення проблем. Санкції можна використовувати як засіб тиску, але вони мають супроводжуватися можливістю домовлятися та досягати компромісу.

Дипломатія та діалог є ключовими складовими ефективного вирішення міжнародних конфліктів. У сучасному світі, де національні інтереси та геополітичні амбіції можуть призвести до протистояння, ми маємо розуміти,

що санкції самі по собі не є повним вирішенням проблеми. Хоча вони можуть мати певний вплив, вони не доходять до глибшого коріння проблеми[75, 229]

У таких ситуаціях діалог і дипломатія стають незамінними інструментами для налагодження комунікації між різними сторонами конфлікту та пошуку спільних рішень. Вони створюють можливість висловлювати обурення, пояснювати позиції та виробляти прийнятні для обох сторін компроміси. Дипломатичні канали дозволяють сторонам взаємодіяти, обговорювати проблеми та знаходити шляхи їх вирішення, що має потенціал для зміцнення довіри та співпраці.

Використання санкцій як засобу тиску може бути виправданим у випадках, коли інші мирні методи не приносять результату або коли є необхідність вплинути на поведінку держави чи організації. Однак важливо розуміти, що санкції повинні доповнюватися можливістю домовлятися та знаходити компроміс. Вони мають не перешкоджати діалогу, а, навпаки, спонукати сторони до більш активної участі в переговорному процесі.

Мирне вирішення конфліктів вимагає відвертості, терпіння та розуміння. Діалог і дипломатичність дозволяють залучити всі зацікавлені сторони до обговорення проблеми та пошуку раціональних рішень. Вони дають можливість обмінятися думками та аргументами, пояснити позиції обох сторін, що сприяє розумінню позицій і зменшує непорозуміння.

Крім того, дипломатія дозволяє залучати посередників або міжнародні організації для сприяння врегулюванню конфлікту. Втручання об'єктивної сторони може допомогти зменшити напруженість і полегшити пошук компромісу, який задовольняє всіх учасників[31, 233]

На цьому тлі режим санкцій може бути ефективним інструментом впливу на держави чи окремих осіб для досягнення певних політичних, економічних чи правових цілей. Однак також важливо розуміти, що санкції мають свої межі та вимагають ретельного аналізу та планування, щоб уникнути небажаних наслідків і мінімізувати шкоду невинним сторонам

Отже, у розділі «Теоретичні аспекти режиму санкцій» були розглянуті основні принципи режиму санкцій, правова база санкцій, а також види санкцій та їх вплив на економіку країни.

Перш за все, перший аспект, який було враховано, це види санкцій та їх вплив на економіку країни. Санкції можуть бути економічні, фінансові, торговельні, оборонні, дипломатичні тощо. Кожен вид санкцій має свою специфіку і може мати різні наслідки для економіки країни. Наприклад, економічні санкції можуть призвести до скорочення зовнішньої торгівлі, зменшення іноземних інвестицій, зростання безробіття. Вплив санкцій на економіку країни залежить від багатьох факторів, таких як її географічне розташування, економічні відносини з іншими країнами, рівень розвитку та ін.

Другий аспект, який враховувався, – правова база санкцій. Режим санкцій ґрунтується на міжнародних та національних нормативних актах, таких як резолюції ООН, режими санкцій міжнародних організацій та національне законодавство. Ця база забезпечує правову основу для застосування санкцій і визначає процедури їх запровадження, зміни та скасування.

Під кінець було зазначено, що основними принципами режиму санкцій є заборони та обмеження, які накладаються на фізичних осіб, суб'єктів господарювання, країни чи регіони у зв'язку з порушенням міжнародного права, національного законодавства або загрозою безпеці чи інтересам інших осіб. країни. Ці принципи спрямовані на вплив на поведінку суб'єктів і досягнення певних політичних, економічних чи геополітичних цілей.

РОЗДІЛ 2. ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ САНКЦІЙНОГО РЕЖИМУ

2.1 Міжнародна підтримка та коаліційні зусилля. Роль ключових учасників у забезпеченні санаційних режимів.

Міжнародна політика зазнає значних змін в умовах сучасного світу, де геополітичні конфлікти, воєнні дії та економічне суперництво визначають хід подій. У цьому контексті питання санкцій стає надзвичайно актуальним, оскільки воно виходить за межі національних кордонів і отримує міжнародну підтримку. Не можна недооцінювати вплив санкцій на міжнародні відносини та геополітичний ландшафт, оскільки вони використовуються як інструмент політичного тиску та впливу на країни-агресори, порушників міжнародного права та інших суб'єктів, які порушують міжнародний порядок.

Міжнародна підтримка санкцій важлива не лише з точки зору їх ефективності, але й з точки зору легітимності та законності. Прийняття санкцій залежить від активної підтримки союзників і формування коаліцій, які спільно визначають стратегію та механізми їх застосування [79, 179]. Тому формування міжнародних коаліцій для забезпечення виконання санкцій стає важливою частиною політики обмеження та боротьби з небажаними діями держав або неурядових організацій.

У сучасному світі умови глобалізації та інтернаціоналізації політичних та економічних процесів вимагають спільних дій країн щодо захисту спільних інтересів та цінностей. Одним із важливих інструментів такої взаємодії є формування міжнародних коаліцій для досягнення конкретних цілей, що об'єднують учасників за певними принципами. Цей механізм набуває особливої актуальності в контексті запровадження санкцій проти окремих країн або режимів, які порушують міжнародний правопорядок і загрожують міжнародній безпеці [62, 172]

Першим кроком у формуванні такої коаліції є налагодження відносин з іншими країнами, які також обурені або зацікавлені в застосуванні санкцій щодо об'єкта уваги. Цей процес вимагає активної дипломатичної роботи та обміну інформацією між країнами-партнерами для обговорення поточної ситуації, оцінки загрози та визначення можливих варіантів реагування. Такий контакт дає змогу об'єднати країни, які мають спільну проблемну ситуацію, визначити шляхи подальших дій.

Другим і, мабуть, ключовим кроком є визначення спільних цілей і принципів, які об'єднують країни в цій коаліції. Це включає обговорення цілей санкційної політики, визначення об'єктів санкцій, встановлення механізмів контролю за їх виконанням та розробку стратегії досягнення поставлених цілей. Важливо, щоб ці цілі були чітко сформульовані та спільно прийняті всіма членами коаліції, а принципи дій базувалися на принципах міжнародного права, справедливості та демократії.

Прикладом такої коаліції є Міжнародна коаліція проти тероризму, яка об'єднує десятки країн у боротьбі з екстремізмом і терористичними організаціями. Спільними цілями є запобігання та протидія терористичним актам, забезпечення безпеки громадян та зміцнення правової системи. Принципи дії включають співпрацю в обміні інформацією, координацію дій у рамках міжнародних організацій та допомогу країнам, які постраждали від терактів.

Збір достовірних доказів порушень з боку країни або режиму, щодо яких застосовані санкції, є важливим кроком у створенні міжнародної коаліції та впровадженні ефективних санкцій. Ці докази можуть включати широкий спектр порушень, від порушень прав людини до агресивної зовнішньої політики та втручання у внутрішні справи інших країн. Однак для досягнення успішних результатів необхідно ретельно спланувати та реалізувати стратегію збору доказів на основі об'єктивних критеріїв та стандартів[28, 202].

Першим кроком у цьому процесі є визначення конкретних типів порушень, що відбуваються у відповідній країні чи режимі. Це можуть бути

систематичні дискредитації прав людини, воєнна агресія, анексія території, підтримка терористичних організацій або інші форми недотримання міжнародних стандартів і норм. Для цього необхідно відстежувати події в кожній країні, аналізувати звіти міжнародних спостерігачів, використовувати інформацію зі ЗМІ та інших джерел.

Другим кроком є визначення методів збору доказів. Це може включати взяття показань свідків, вивчення документальних матеріалів, у тому числі секретної інформації, консультації експертів із різних галузей, у тому числі юристів і політологів, а також використання сучасних технологій, таких як супутникові зображення та Інтернет-спостереження.

Третій крок – забезпечення достовірності та об'єктивності зібраних доказів. Це означає перевірку джерел інформації на достовірність, проведення перехресних перевірок, уникнення політичного втручання в процес збору та аналізу даних, забезпечення відкритості та прозорості при роботі з доказами.

Зрештою, збір достовірних доказів є важливим елементом у створенні міжнародної підтримки санкцій і забезпеченні їх ефективної реалізації. Це потребує системної та злагодженої роботи на принципах об'єктивності, достовірності та прозорості[27, 291].

Активна дипломатична діяльність є важливою частиною зовнішньої політики країни і передбачає систематичне встановлення та підтримку контактів з іншими країнами, особливо з тими, чиї рішення можуть вплинути на запровадження санкцій. Ця діяльність передбачає не лише переговори на найвищому рівні, а й активну взаємодію на різних рівнях влади та громадянського суспільства.

Одним із ключових аспектів успішної дипломатичної роботи є націленість на досягнення конкретних результатів. Це означає, що дипломатичні зусилля мають бути спрямовані на досягнення конкретних цілей, будь то зняття санкцій, підписання договорів чи вирішення міжнародних конфліктів. Крім того, важливе вміння знаходити спільну мову з

партнерами, оскільки це сприяє зміцненню довіри та ефективному вирішенню спірних питань.

Для успішної дипломатичної роботи необхідна широка мережа контактів на міжнародному рівні. Це не лише офіційні представники країни, а й представники громадянського суспільства, бізнесу та науки. Важливим кроком у плануванні дипломатичної діяльності є також ретельний аналіз політичної ситуації та визначення потенційних стратегічних партнерів.

Успішна дипломатична робота вимагає вміння адаптувати власну стратегію до мінливих обставин і швидко реагувати на нові виклики. Важливими якостями дипломата є гнучкість і наполегливість у вирішенні складних ситуацій [59, 218].

Щоб ефективно впливати на міжнародну спільноту, необхідно продемонструвати єдність і консенсус між країнами, які підтримують санкції. Така стратегія сприяє формуванню враження про спільну позицію та підвищує довіру до запропонованих міжнародних ініціатив. Однак при реалізації таких заходів необхідно враховувати внутрішньополітичну стабільність кожної країни-учасниці коаліції. Недоліки в цій сфері можуть мати серйозні наслідки, які зашкодять загальному іміджу та авторитету членів коаліції.

Міжнародні санкції, спрямовані проти конкретних держав або груп, часто є результатом колективних дій кількох країн, спрямованих на вплив на політичну, економічну чи соціальну ситуацію. Для того, щоб такі заходи мали найбільший ефект, необхідно, щоб вони отримали широку міжнародну підтримку. Важливим аспектом є те, що всі залучені сторони мають чітке розуміння та об'єктивну оцінку ситуації, яка зумовила необхідність застосування санкцій [69, 181]

Демонстрація єдності та консенсусу серед учасників коаліції створює враження їхньої солідарності та рішучості. Це відіграє ключову роль у формуванні сприятливого міжнародного клімату для ефективного реалізації санкційних заходів. Крім того, спільна позиція підвищує довіру до ініціативи та допомагає уникнути подальших протиріч у реалізації санкцій.

Однак необхідно враховувати, що внутрішньополітичні проблеми кожної країни-учасниці можуть вплинути на її здатність виконувати міжнародні зобов'язання, в тому числі санкції. Порушення внутрішньополітичної стабільності можуть послабити рішучість і ефективність дій країни та підірвати авторитет учасників коаліції в очах міжнародної спільноти.

Необхідність застосування санкцій у міжнародній політиці виникає з потреби забезпечення безпеки та стабільності в міжнародному співтоваристві. Це потребує цілісного підходу, який обов'язково включає як кваліфікований аналіз, так і чітку комунікаційну стратегію.

По-перше, важливо донести до інших країн реальні загрози, які виникають у разі бездіяльності чи невжиття необхідних заходів. Аналіз ситуації та оцінка можливих наслідків може свідчити про те, що застосування санкцій є необхідним кроком для запобігання подальшій ескалації конфлікту чи загостренню існуючих проблем. Завдяки ефективній комунікаційній стратегії інші країни краще зрозуміють мотивацію та потребу в санкціях, що призведе до більшої підтримки та співпраці з цього питання.

По-друге, важливо показати, що санкції є ефективним і необхідним інструментом міжнародної політики. Історичні приклади успішного застосування санкцій, а також аналіз їх впливу на поведінку країн-реципієнтів можуть підтвердити їх ефективність і необхідність. Крім того, висвітлення позитивних аспектів санкцій, таких як здатність впливати на поведінку держави-агресора чи переглядати її зовнішню політику, може сприяти розумінню та підтримці заходів міжнародним співтовариством.

У зв'язку з негативними діями або порушеннями з боку певної країни або режиму міжнародне співтовариство може накласти санкції, щоб привернути увагу до таких дій і змусити країну або режим внести зміни у свою політику або поведінку. Розробка ефективних санкцій вимагає ретельного аналізу ситуації, визначення конкретних цілей і варіантів впливу, врахування можливих наслідків для всіх причетних[85, 263]

У сучасному геополітичному контексті розробка та застосування економічних санкцій є актуальною та важливою проблемою міжнародних відносин. Одним із можливих підходів до вирішення конфліктних ситуацій є використання заборон на торгівлю з певними країнами чи режимами. Цей метод може включати різні обмеження, такі як заборона на імпорт або експорт певних товарів і послуг, а також обмеження на фінансові операції з санкціями.

При розробці та реалізації таких економічних заходів важливо враховувати не лише власні економічні інтереси, а й інтереси інших країн, щоб уникнути негативних наслідків для світової економіки. Зокрема, вивчення можливості спільних дій та координації санкцій з іншими державами є вкрай важливим для досягнення їх ефективності та мінімізації ризиків дестабілізації світової торгівлі.

Крім того, у зв'язку з впровадженням економічних санкцій також можуть бути вжиті інші заходи, такі як замороження активів осіб, які займають посади у відповідних режимах, або обмеження інвестицій у ключові сектори економіки. Перш ніж приймати такі рішення, важливо провести аналіз і визначити найбільш критичні аспекти, такі як: В. виявлення активів, пов'язаних з членами режиму, а також визначення галузей, які є стратегічно важливими для функціонування режиму.

Також необхідно оцінити можливі наслідки для населення країни, проти якої вводяться санкції, щоб уникнути несправедливого впливу на пересічних громадян, які не несуть прямої відповідальності за дії свого уряду. Такий підхід дозволяє підтримувати баланс між політичними цілями та захистом прав людини та соціальних інтересів.

У сучасному світі політичні санкції є важливим інструментом у сфері міжнародних відносин, що дозволяє впливати на політичні процеси та рішення в країнах чи режимах, які порушують міжнародні стандарти поведінки чи права людини. Однак ефективність і легітимність таких заходів залежить від ретельного складання, що вимагає не лише аналізу політичної ситуації, а й

урахування міжнародно-правового контексту та гуманітарних наслідків[88, 253]

При розробці політичних санкцій першим кроком є визначення конкретних осіб або груп, які повинні підпадати під обмеження. Цей процес базується на аналізі дій і поведінки відповідних людей, їх ролі в політичному режимі та можливого впливу на ситуацію в країні чи регіоні. Крім того, важливим аспектом є врахування міжнародно-правових норм, зокрема прав і свобод людини, щоб уникнути можливих порушень та ескалації конфлікту.

При застосуванні політичних санкцій слід також звернути пильну увагу на можливі наслідки цих заходів для всіх сторін. Важливо уникати ситуацій, у яких санкції можуть призвести до ескалації конфлікту чи гуманітарної кризи. Тому важливо проаналізувати політичну ситуацію та визначити можливі ризики та наслідки перед їх використанням.

Окрім, при розробці політичних санкцій слід враховувати можливість діалогу та переговорів із суб'єктом санкцій. У деяких випадках санкції можуть використовуватися як засіб тиску для стимулювання конструктивного діалогу та переговорів, спрямованих на мирне вирішення конфлікту або зміну політичного курсу.

Лобіювання підтримки санкцій у міжнародних організаціях є складним і важливим процесом, спрямованим на вплив на політичні рішення та формування міжнародного консенсусу щодо запровадження обмежень проти країн чи режимів, які порушують міжнародні стандарти поведінки чи права людини. Залучення якомога більшої кількості країн до підтримки санкцій відображає загальну осудливу позицію міжнародного співтовариства щодо певних порушень і сприяє підвищенню ефективності таких заходів.

Порушення, які можуть призвести до накладення санкцій, різноманітні та можуть включати порушення міжнародного права, систематичні порушення прав людини, ескалацію конфліктів, агресивну зовнішню політику, терористичну діяльність, незаконну окупацію територій та інші подібні дії, які підривають міжнародну стабільність і безпеку. небезпека .

Одним із ключових аспектів лобіювання санкцій є залучення якомога більшої кількості країн до підтримки таких заходів. Цього можна досягти шляхом активного дипломатичного спілкування, зустрічей та консультацій з представниками інших країн, надання доказів та аргументів, що підтверджують необхідність санкцій, а також участі у виробленні спільної стратегії.

Лобіювання може включати наступні етапи:

- Аналіз ситуації: Ретельне вивчення ситуації та виявлення порушень, які є підставою для застосування санкцій.
- Мобілізування союзників: налагодження контакти з іншими країнами, які могли б підтримати санкції, і спільно досліджуйте можливі заходи.
- Лобіювання в міжнародних організаціях: Активна участь у дипломатичних процесах та зустрічах у міжнародних організаціях, таких як ООН, Європейський Союз та інші, для підтримки санкційних заходів.
- Докази та аргументи: наведення доказів та обґрунтування необхідності санкцій, підтвержені фактами, експертними висновками та аргументами.
- Дипломатичні переговори: Участь у дипломатичних переговорах з представниками інших країн для досягнення консенсусу щодо запровадження санкцій та вироблення спільної стратегії [31, 259].

Лобіювання на підтримку санкцій вимагає системного підходу, високих дипломатичних навичок та вміння залучати інших учасників міжнародного співтовариства до спільних зусиль із забезпечення міжнародної безпеки та стабільності.

Введення санкцій проти країни або режиму - це серйозний крок, який вимагає високого рівня відповідальності та дотримання міжнародного права. Перш за все, необхідно переконатися, що коаліція, що підтримує введення санкцій, має достатню кількість підтримки і рішення є прийняте шляхом консенсусу. Це може бути досягнуто через дипломатичні переговори,

обговорення в міжнародних організаціях, таких як ООН або Європейський Союз, а також шляхом узгодження з іншими ключовими учасниками міжнародного співтовариства.

Однак важливо також переконатися, що введення санкцій відповідає міжнародному праву. Це означає, що санкції повинні бути засновані на чітких підставах, які підтримуються міжнародними договорами, конвенціями або резолюціями ООН. Дотримання принципів пропорційності та недискримінації також є важливими аспектами введення санкцій відповідно до міжнародного права.

Важливо, щоб введення санкцій враховувало потреби населення країни, яка стає об'єктом санкцій. Це означає, що санкції не повинні призводити до гуманітарної кризи або погіршення життєвого рівня мирного населення. При розробці та введенні санкцій необхідно уникати загострення гуманітарної ситуації та забезпечити, щоб вони були спрямовані переважно проти керівництва та осіб, відповідальних за порушення міжнародних норм.

Постійний моніторинг у сучасному геополітичному середовищі стає необхідною частиною стратегії управління санкціями. Санкції, накладені на різні країни, можуть по-різному впливати на їхні економіки, соціальні та політичні процеси. Тому важливо мати систему моніторингу, яка дозволяє об'єктивно оцінити ці впливи та забезпечує необхідну основу для вжиття ефективних коригувальних заходів.

Постійний моніторинг у сучасному геополітичному середовищі стає необхідною частиною стратегії управління санкціями. Санкції, накладені на різні країни, можуть по-різному впливати на їхні економіки, соціальні та політичні процеси. Тому важливо мати систему моніторингу, яка дозволяє об'єктивно оцінити ці впливи та забезпечує необхідну основу для вжиття ефективних коригувальних заходів[27, 145]

Основою постійного моніторингу є аналіз різних аспектів, що охоплюють економічну, соціальну та політичну сфери цільової країни. Першим ключовим аспектом є аналіз економічних показників, особливо зміни

обмінного курсу. Застосування санкцій може призвести до значних коливань на валютному ринку цільової країни з потенційним впливом на інфляцію та експорт та імпорт товарів.

Другий важливий аспект – аналіз зовнішньої торгівлі та обсягів інвестицій. Санкції можуть призвести до обмеження доступу до ринку для компаній у цільовій країні, що може вплинути на їх здатність експортувати та залучати інвестиції.

Третій аспект передбачає вивчення впливу санкцій на суспільно-політичні процеси в країні-цілі. Санкції можуть призвести до соціальної напруги, зміни внутрішньополітичного ландшафту і навіть ескалації конфліктів. Цей аспект вимагає ретельного спостереження та аналізу для визначення можливих наслідків для стабільності та безпеки регіону.

Оцінюючи ефективність санкцій, необхідно враховувати як прямі, так і непрямі наслідки, оскільки це дозволяє отримати повну картину їх впливу на країну-ціль.

Прямий вплив санкцій можна виміряти за допомогою кількох ключових показників. Перш за все, це зменшення обсягів зовнішньої торгівлі. Санкції можуть обмежити можливості країни-цілі торгувати з іншими країнами, що призведе до зменшення обсягів експорту та імпорту товарів [98, 147].

Другим важливим показником є зростання інфляції. Обмеження доступу до ринків і ресурсів може призвести до подорожчання товарів і послуг на внутрішньому ринку, що негативно впливає на рівень життя громадян.

Також важливо розглядати обмеження доступу до фінансування як прямий вплив санкцій. Це може включати заборону фінансових операцій через міжнародні банки або заморожування активів окремих осіб чи компаній.

Крім прямих наслідків санкцій, важливо враховувати їх непрямі наслідки, які може бути важче виміряти, але вони не менш важливі.

До непрямих наслідків санкцій можна віднести зростання соціальної напруги. Обмеження доступу до товарів і послуг і посилення економічного

тиску можуть призвести до недовіри громадян до власного уряду та загострення соціальних конфліктів[65, 150]

Важливо також враховувати можливість загострення міжнародних конфліктів санкціями. Обмеження доступу до ресурсів та економічний тиск можуть посилити напруженість між країнами та призвести до ескалації конфліктів.

Непрямим наслідком санкцій також може бути негативний вплив на громадянські свободи та права. Умови, створені санкціями, можуть обмежити свободу слова, посилити політичні репресії та порушити права людини.

Міжнародна координація заходів у сфері санкцій вважається ключовим елементом забезпечення їх ефективності та досягнення поставлених цілей. Цей підхід передбачає спільне впровадження санкційних заходів і поширення режиму санкцій на більшу групу країн, що потенційно матиме більший вплив на цільову країну.

По-перше, міжнародна координація дає змогу посилити санкційний тиск на країну-мішень. Коли кілька країн об'єднують свої зусилля, економічний, політичний і соціальний вплив санкцій стає набагато більшим, що ускладнює обхід заходів і співпрацю з іншими державами.

Крім того, міжнародна координація дозволяє розширити сферу застосування режиму санкцій. Це означає, що до впровадження санкцій залучено більше країн, що може призвести до ширшого охоплення секторів економіки цільової країни та підвищення ефективності санкцій загалом.

Міжнародна координація дозволяє країнам співпрацювати у впровадженні санкцій у відповідь на порушення міжнародного права чи міжнародних норм поведінки. Це може зміцнити точки дотику в міжнародних відносинах і покращити дотримання міжнародного права.

Окрім міжнародної координації санкцій, також важливо розглянути альтернативні форми тиску, такі як дипломатичні переговори та економічні стимули. Дипломатичні переговори можуть бути ефективним інструментом

для досягнення мирного вирішення конфлікту та уникнення потенційно негативних наслідків для населення цільової країни[58, 155]

Економічні стимули також можна використовувати для заохочення певних змін у поведінці в цільовій країні без необхідності жорстких санкцій. Наприклад, надання фінансової допомоги чи доступ до ринків може бути мотивацією для здійснення політичних реформ чи зниження напруженості в регіоні.

У відповідь на виклики, пов'язані з імплементацією санкцій, надзвичайно важливо розвивати та активізувати механізми гуманітарної допомоги, спрямовані на запобігання гуманітарній кризі та забезпечення базових потреб населення, особливо вразливих категорій. Однак для цього потрібен комплексний підхід, який поєднує ефективну координацію, розробку стратегій і механізмів і мобілізацію ресурсів.

Важливо пам'ятати, що санкції, незалежно від їхньої політичної мети, можуть мати негативний вплив на цивільне населення країни-одержувача. Такі санкції можуть обмежити доступ до життєво важливих ресурсів, зменшити економічне зростання та загрожувати гуманітарній стабільності. Особливо ризикують діти, жінки, люди з обмеженими можливостями та інші групи, які потребують особливого захисту.

Щоб запобігти гуманітарній кризі в умовах санкцій, необхідно розробити та ефективно запровадити механізми надання гуманітарної допомоги. Перш за все, необхідно провести комплексний аналіз потреб населення та визначити найбільш вразливі верстви населення. На основі цього аналізу можна розробити індивідуальні програми допомоги, спрямовані на задоволення основних потреб цих груп.

Також важливим елементом є забезпечення доступу до гуманітарної допомоги для всіх, хто її потребує. Це означає не лише надання фінансової допомоги, а й створення умов для доступу до медичної допомоги, освіти та інших життєво важливих ресурсів.

Важливо забезпечити ефективну координацію між міжнародними та місцевими гуманітарними організаціями та державними структурами. Це дозволяє уникнути дублювання роботи та використовувати наявні ресурси максимально ефективно[45, 221]

У сучасному світі, де права людини та принципи справедливості визнаються важливими складовими глобального порядку, співпраця з іншими інструментами стає ключовою стратегією притягнення винних до відповідальності за порушення прав людини чи злочини проти людства. Міжнародні суди відіграють важливу роль у цьому процесі, надаючи механізми для розслідування, судового переслідування та судового переслідування тих, хто вчинив серйозні злочини проти людства.

Співпраця з міжнародними судами, такими як Міжнародний кримінальний суд (МКС), може бути ефективним інструментом для боротьби з безкарністю та забезпечення справедливості. Проте важливо враховувати не лише сам факт співпраці, а й ефективність цієї співпраці та її вплив на процес притягнення винних до відповідальності.

По-перше, співпраця з міжнародними судами може забезпечити широкий доступ до міжнародних ресурсів та експертного досвіду. Наприклад, МКС має можливість залучати міжнародних експертів із різних галузей права та кримінального правосуддя для проведення об'єктивних розслідувань і судових процесів. Це дозволяє забезпечити високий рівень професіоналізму та об'єктивності при розгляді справ, що може підвищити шанси успішного притягнення винних до відповідальності.

По-друге, співпраця з міжнародними судами може надати додаткові правові механізми правозастосування. МКС, наприклад, має юрисдикцію щодо злочинів проти людяності, воєнних злочинів і злочинів агресії, і тому може переслідувати, навіть якщо національні суди не можуть або не хочуть цього робити. Таке доповнення національної судової системи міжнародними судами може відіграти важливу роль у запобіганні безкарності та зміцненні правового порядку.

Нарешті, співпраця з міжнародними судами може мати символічне значення та вказувати на прихильність міжнародної спільноти захисту прав людини та принципів справедливості. Участь у міжнародних судових процесах може підкреслити серйозність зобов'язань країни щодо міжнародних стандартів і норм, що, у свою чергу, може сприяти зміцненню правової культури та поваги до прав людини на національному рівні[45, 229]

У сучасному глобальному контексті питання міжнародної стабільності та захисту прав людини стають дедалі важливішими через складність міжнародних відносин і постійні виклики забезпечення мирного співіснування та злагоди між націями. Одним із дієвих засобів досягнення цих цілей є проведення інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності громадськості щодо необхідності застосування санкцій та їх впливу на міжнародну стабільність і права людини [42].

Перш за все, слід зазначити, що ефективні інформаційні кампанії спрямовані на ознайомлення громадян із сутністю та механізмами застосування санкцій у контексті міжнародних відносин. Це включає пояснення різних типів санкцій, таких як економічні, політичні та військові, а також їх потенційний вплив на держави та окремих громадян. Це усвідомлення допомагає підтримувати національні та міжнародні дії для підтримки міжнародного порядку та прав людини.

По-друге, інформаційні кампанії мають бути зосереджені на конкретних прикладах ефективного застосування санкцій у вирішенні міжнародних конфліктів та захисту прав людини. Історичні та поточні події показують, як санкції можуть спровокувати зміни політичних режимів, допомогти зменшити насильство та порушення прав людини, а також сприяти відновленню міжнародного миру та стабільності. Публікації, документальні фільми, вебінари та інші медіа можуть зафіксувати ці історії з перших рук і зробити їх більш доступними та привабливими для аудиторії.

По-третє, важливо сприяти активній участі громадян у процесі розробки та впровадження санкційної політики. Цього можна досягти шляхом

забезпечення прозорості та відкритості прийняття рішень щодо застосування санкцій та залучення до консультаційних процесів громадських організацій, активістів та експертів. Посилення участі громадян сприятиме більш ефективному використанню інструментів санкцій і підвищить легітимність міжнародних заходів.

Таким чином, інформаційні кампанії відіграють ключову роль у підвищенні глобальної обізнаності про необхідність санкцій та їх вплив на міжнародну стабільність і права людини. Забезпечення доступності та об'єктивності інформації, висвітлення позитивних прикладів та заохочення участі громадськості є важливими складовими цього процесу та сприяють розбудові більш мирного, справедливого та стабільного світу.

2.2 Економічна залежність цільової країни від держави – об'єкту

Сучасний світ характеризується високим ступенем взаємозалежності країн у різних сферах, особливо в економічній. У цьому контексті особливого значення набуває питання економічної залежності та впливу санкцій на цільові країни. Санкції, запроваджені державами чи міжнародними організаціями, можуть мати серйозний вплив на економіку цільової країни, обмежуючи її доступ до ринків, фінансових ресурсів і технологій.

Економічна залежність країни-мішені від держав, які ввели санкції, визначається низкою факторів, включаючи рівень торгових відносин, обсяг інвестицій, фінансову систему та інші аспекти економічної взаємодії. У минулому санкції використовувалися як інструмент політичного тиску або для покарання за порушення міжнародних норм і правил.

У світовій економічній системі торгівля є важливою частиною міжнародних відносин, на регулювання яких часто впливають різноманітні фактори, зокрема санкції. Санкції можуть використовуватися як інструмент зовнішньої політики для досягнення різних цілей, включаючи політичний тиск, вплив на поведінку протиборчих країн або відновлення правопорядку. У

цьому контексті торгіві обміни між цільовою країною та державами, що вводять санкції, стають предметом ретельного аналізу та дослідження.

На перший погляд, запровадження санкцій може призвести до обмеження торговельних відносин між цільовою країною та державами, на які поширюються санкції, шляхом обмеження доступу до ринку, заборони імпорту та експорту певних товарів та фінансових обмежень. Однак фактична динаміка комерційного обміну часто складніша і може включати кілька аспектів.

По-перше, санкції можуть спонукати цільову країну шукати альтернативні ринки та постачальників товарів і послуг. Це може призвести до диверсифікації торгових партнерів і зменшення залежності від країн, під які потрапили санкції. Наприклад, через санкції проти Росії з боку Європейського Союзу та Сполучених Штатів, Росія була змушена звернутися до інших країн, таких як Китай чи Індія, щоб задовольнити свої потреби в продажі основних товарах, таких як нафта та газ [57, 183].

Так у 2023 – 2024 році, Індія змогла імпортувати 232 млн. тонн нафти на 132 млрд. доларів, через що вона зекономила 16% коштів порівнюючи з попередніми роками, так як вони купували її за заниженою ціною на російську сировину [116]. Також, експерти повідомляють, що до 2027 року ціни російського газу на його експорт до Китаю стануть до 28% меншими, ніж для споживачів з інших країн – імпортерів [131].

По-друге, санкції можуть спонукати цільову країну знайти способи обійти санкційні обмеження. Це може призвести до зростання незаконного обігу, контрабанди та використання інших механізмів обходу санкційних обмежень. Наприклад, країни, під які потрапили санкції, можуть використовувати посередників для реекспорту товарів, обміну товарами через неофіційні канали або навіть наймати тіньових осіб для здійснення комерційних операцій.

Санкції можуть мати різний вплив на різні сектори економіки та різні соціальні групи в цільовій країні. Торгівля може бути нерівномірно

розподілена між різними секторами економіки залежно від того, які товари чи послуги підпадають під санкції. Наприклад, санкції можуть найбільше вдарити по експорту товарів, тоді як інші сектори, такі як інформаційні технології чи фінансові послуги, можуть залишатися менш вразливими.

Аналіз торгових обмінів між цільовою країною – об'єктом, так країною – суб'єктом, дає змогу визначити основні товари чи послуги, які підпадають під санкції, та предмет торговельного інтересу [57, с. 189].

Імпорт товарів і послуг підсанкційних країн, може бути обмежений залежно від конкретних санкцій та їх обсягу [12]. Як правило, санкції спрямовані на обмеження імпорту товарів, які вважаються стратегічно важливими для цільової країни або використовуються для підтримки санкційного режиму. Санкції можуть передбачати, наприклад, обмеження імпорту нафти, газу, зброї, технологій для ядерної програми тощо. Також санкції можуть бути накладені на фінансові послуги та інвестиції з країн, під які потрапили санкції.

Що стосується експорту, цільова країна може бути зацікавлена в продажу товарів або послуг на ринках країн, під які потрапили санкції [118]. Як правило, експорт із країни призначення до країн, на які поширюються санкції, може включати продаж продуктів харчування, медичного обладнання, ліків, товарів легкої промисловості та товарів, які не потрапили під санкції. Однак слід мати на увазі, що запровадження санкцій може обмежити доступ до ринків санкційних країн і вплинути на торговельні можливості експортерів із цільової країни.

В окремих випадках обсяг і структура торгівлі між цільовою країною та державами, на які поширюються санкції, можуть відрізнитися залежно від рівня економічних відносин, особливостей санкцій та інших факторів, таких як наявність альтернативних ринків і ресурсів.

Аналіз фінансових потоків між країною-мішенню та державами, під які потрапили санкції, відображає складність відносин у фінансовій сфері під впливом санкцій та інших політико-економічних факторів [119]. Фінансові

потоки можуть бути обмежені або змінені за допомогою санкцій і контрзаходів і можуть включати різноманітні операції, такі як: інвестиції, капітальні вкладення, банківські операції та інші[46, с. 229]

Інвестиції та капіталовкладення можуть бути одними з найважливіших фінансових потоків між цільовою країною та державами, які вводять санкції. Однак санкції можуть обмежити інвестиційні можливості в економіку країн, під які введено санкції, особливо в стратегічно важливі сектори, такі як енергетика, фінанси, технології тощо [127]. Проте деякі інвестори можуть намагатися обійти санкції, використовуючи посередницькі структури або ринки для здійснення інвестицій у країни, під які введено санкції.

Банківська справа також відіграє важливу роль у фінансових відносинах між цільовою країною та державами, які ввели санкції. Санкції можуть обмежити доступ до фінансових послуг, включаючи міжнародні платежі, кредити та інші операції. Це може призвести до зменшення обсягів банківських операцій між країнами, а також до збільшення використання альтернативних фінансових механізмів і каналів.

Додаткові фінансові потоки можуть включати інші операції, такі як фінансування торгівлі, обмін валюти, запозичення тощо. Санкції можуть вплинути на ці операції, обмеживши доступ до фінансування або створивши невизначеність і ризик для учасників фінансового ринку.

Санкційні норми та обмеження є важливим інструментом зовнішньої політики країн і міжнародних організацій. Ці заходи використовуються для впливу на дії та політику інших країн або режимів, які вважаються неприйнятними або загрозливими для міжнародної спільноти. Аналіз режиму санкцій та обмежень потребує ґрунтовного вивчення їх природи, механізмів реалізації, наслідків та ефективності.

Аналізуючи режим санкцій, важливо брати до уваги не лише форму, а й цілі. Цілі санкцій можуть бути різними: від зміни поведінки керівництва країни-одержувача до покарання за порушення міжнародних норм чи прав

людини. Крім того, важливо враховувати інтереси та можливості інших країн і міжнародних акторів, які можуть вплинути на ефективність санкцій [53, 88].

Центральним аспектом аналізу є оцінка ефективності режиму санкцій. Важливо визначити, чи були досягнуті цілі, поставлені перед санкціями, чи змінилася поведінка країни-одержувача, чи санкції спричинили непередбачені наслідки, такі як гуманітарна криза чи посилення репресій. Аналіз може також включати оцінку впливу санкцій на іноземні країни та міжнародні відносини.

Аналіз впливу санкцій на різні сектори економіки є ключовим аспектом оцінки економічних наслідків міжнародних обмежень. Розгляд цього впливу включає систематичне визначення та обґрунтування секторів, які найбільше постраждали від санкцій, на основі даних, статистичних показників та економічних моделей.

Одним із основних секторів, який традиційно найбільше постраждав від санкцій, є експортно-імпорتنі операції. Санкції можуть призвести до обмеження торгівлі товарами та послугами, зменшення обсягів експорту та імпорту, зміни географії торгівлі. Це може суттєво вплинути на економічну активність країни та знизити її конкурентоспроможність на світовому ринку.

Іншою галуззю, яка часто стає жертвою санкцій, є фінансовий сектор. Санкції можуть обмежити доступ до міжнародних фінансових ринків, заборонити або обмежити операції з активами та призвести до замороження банківських рахунків та інших фінансових активів [44, 72]. Це призводить до великих економічних втрат для компаній та інвесторів, а також до підвищення вартості запозичень і зниження доступності капіталу для економіки.

Крім того, санкції можуть серйозно вплинути на енергетичний сектор. Особливо це стосується країн, які експортують джерела енергії, такі як нафта чи природний газ. Санкції можуть призвести до обмеження експорту енергоресурсів, зниження цін на них на світовому ринку, а також збитків через припинення інвестицій у виробництво та транспортування енергії.

У сучасному геополітичному контексті санкції стали одним із ключових зовнішньополітичних інструментів впливу на поведінку держав або

недержавних акторів. Тому важливо проаналізувати вплив застосування санкцій на економіку країни-цілі, особливо на такі ключові показники, як ВВП, зовнішньоекономічні показники, зайнятість та рівень інфляції[46, 228]

Залежно від обсягу та тривалості їх застосування та способу їх реалізації санкції можуть мати значний вплив на ВВП цільової країни. Зазвичай санкції можуть призвести до обмеження доступу до ресурсів, у тому числі фінансових, технологічних та інших, що може призвести до падіння ВВП через обмеження виробництва та скорочення обсягів експорту. Однак також важливо враховувати можливість змін в економічній структурі цільової країни у відповідь на санкції, що може вплинути на кінцеві результати.

Зовнішні економічні показники, такі як обсяги торгівлі та інвестицій, також можуть істотно змінитися під впливом санкцій. Наприклад, обмеження доступу до ринків або фінансових послуг може вплинути на торгівлю та інвестиційну діяльність. Такі зміни можуть мати далекосяжні наслідки для економічного розвитку та конкурентоспроможності країни.

У сфері зайнятості санкції можуть призвести до зростання безробіття через скорочення виробничої активності та обмежений доступ до зовнішніх ринків. Це може стати серйозним викликом для уряду цільової країни, оскільки зростання безробіття може призвести до соціальної та економічної напруги, а також збільшення бюджетних витрат на соціальні програми та підтримку безробітних.

Що стосується інфляції, то санкції можуть вплинути на цей показник, змінивши вартість і доступність товарів і послуг на ринку. Наприклад, обмеження доступу до імпортованих товарів або зростання витрат на виробництво через санкції можуть призвести до подорожчання споживчих товарів, що, у свою чергу, може призвести до зростання інфляції.

Так, яскравим прикладом цього є інфляція Ірану через санкції, які були імплементовані протягом 1979 до 2006 року.

1. Санкції призвели до значного зниження доходів Ірану від експорту нафти, що призвело до скорочення загального доходу країни, приблизно на

60% з 2,5 млн. барелів на добу в 2011 році до 1 млн барелів на добу в 2013 році, що призвело до скорочення доходів Ірану від продажу нафти з \$100 млрд. до \$35 млрд.

2. Видобуток нафти зменшився з 4,0 барелів на добу наприкінці 2011 року до приблизно 2,6-2,8 барелів на добу.

3. Іран потерпів від скорочення валового внутрішнього продукту (ВВП), який впав приблизно на 5%. Також рівень безробіття збільшився приблизно на 20%.

Таке зниження доходів сприяло економічній нестабільності та інфляційному тиску. Санкції наклали обмеження на фінансові операції та доступ до іноземної валюти, що призвело до дефіциту на валютному ринку. Дефіцит іноземної валюти призвів до зростання цін на імпортовані товари та послуги, що сприяло інфляції [6].

Через це, санкції створили середовище, сприятливе для спекулятивних атак на національну валюту Ірану. Спекулянти скористалися економічною невизначеністю, спричиненою санкціями, для проведення операцій, які девальвували валюту, що призвела до інфляції. Санкції негативно вплинули на ключові сектори економіки, такі як нафтовий і ненафтовий сектори, що призвело до зменшення доданої вартості кінцевого продукту. Таке зниження галузевої доданої вартості мало негативний вплив на економіку в цілому, сприяючи зростанню інфляції.

На закінчення слід мати на увазі, що вплив санкцій на економічні показники країни-цілі є комплексним і може мати різні наслідки залежно від контексту та умов їх застосування. Оцінка цих впливів потребує комплексного аналізу, який враховує як економічні, так і політичні фактори.

2.3 Можливість обхідних шляхів подолання санкцій та ступінь їх ефективності

Аналіз можливостей диверсифікації торговельних партнерів і джерел імпорту є актуальним завданням для багатьох країн, особливо з огляду на зміни на світових ринках і геополітичні потрясіння. Диверсифікація торгових партнерів і джерел імпорту має на меті зменшити ризики, пов'язані з концентрацією торговельних відносин і залежністю від обмеженої кількості партнерів або джерел постачання.

Перш за все, підсанкційні країни аналізують поточний стан торгових відносин і визначають найважливіших партнерів і основні джерела імпорту. Це допомагає зрозуміти, наскільки сконцентрована торгівля з країною та наскільки вона залежить від обмеженої кількості постачальників. Так, країни оцінюють обсяг торгівлі та виробництва з кожним партнером, а також визначають, які товари чи послуги найбільше залежать від конкретних джерел.

Наступним кроком підсанкційних країн, є визначення потенційних нових торгових партнерів та джерел імпорту. Сюди можуть входити країни, які мають потенціал для розширення своїх торгових відносин, але які поки не отримують належної уваги, або країни, які мають конкурентні переваги в певних галузях [73, 200]. Тут країни-об'єкти враховують географічні, економічні, політичні та інші фактори, які можуть вплинути на стабільність і довгостроковий характер торгових відносин.

Після вибору потенційних партнерів та джерел імпорту країни проводять детальний аналіз їх потенціалу та переваг. Оцінюють їхню конкурентоспроможність, рівень економічного розвитку, виробничу потужність, стабільність політичного та економічного середовища, наявність торговельних угод чи сприятливих умов торгівлі. Враховують геополітичні ризики, такі як можливі конфлікти, нові санкції чи інші обмеження.

Крім того, звертають увагу на розвиток внутрішнього ринку та виробництва, що може зменшити залежність від імпорту. [52, 233]. Беруть до уваги потребу та попит на різні товари та послуги в країні. Аналізують можливості розширення внутрішнього споживання та розробляють стратегії стимулювання попиту на вітчизняні товари та послуги, враховують всі

аспекти, включаючи економічні, геополітичні, соціальні та технологічні фактори. Впроваджуючи стратегію диверсифікації, важливо враховувати ризики та забезпечити відповідне управління ними. Ці ризики можуть включати зміни в державних постановах, митних правилах, обмінних курсах, політичній стабільності та інших факторах, які можуть вплинути на комерційні відносини

Виявлення нових ринків і партнерів, які можуть замінити держави, які ввели санкції, є важливим завданням для країн, які стикаються з обмеженнями торгових відносин через санкції. Цей процес потребує аналізу різноманітних факторів та активного пошуку нових можливостей [109].

Беручи до уваги кейси Північної Кореї, Ірану та Росії, де остання виступила гегемоном під впливом різних видів санкцій, та змогла налагодити дружні відносини з іншими двома державами, вони обрали для себе наступні методи обходу санкцій: країни провели аналіз власних підсанкційних режимів: обсяг, тривалість і сфери санкцій, на які вони впливають найбільше. Це допомогло їм зрозуміти, які саме товари чи послуги необхідно замінити альтернативними джерелами. Після цього, країни провели аналіз глобальних торгових тенденцій і ринкових можливостей. Дослідили, які країни переживають найбільшу співпрацю у економічному зростанні, які галузі ростуть швидше за інші та які сегменти ринку потребують нових постачальників. Врахували географічне положення цих країн та їхню геополітичну стабільність. Визначили переваги та обмеження потенційних нових ринків і партнерів. Оцінили їх економічний потенціал, конкурентоспроможність, стабільність політико-правового середовища, доступ до ресурсів, інфраструктури та технологій. Розглянули можливості налагодження торгових відносин із цими країнами та оцініть їхню готовність до співпраці [114].

Задля підвищення можливостей обходу санкцій варто також варто враховувати наступні аспекти: звертати увагу на торгові угоди та міжнародні організації, членами яких можуть бути потенційні нові партнери. Сюди

можуть входити регіональні торгові блоки, які надають певні переваги та знижки в торгівлі, або міжнародні організації, які сприяють розвитку та співпраці між країнами [78, 13]. Важливо встановлювати контакти з потенційними новими партнерами. Для цього можуть бути використані різні канали комунікації, такі як участь у міжнародних виставках і конференціях, партнерські програми та мережі, дипломатичні канали комунікації та інші. Важливо налагоджувати взаємовигідні відносини та налагоджувати довгострокові партнерські стосунки, які забезпечують взаємну вигоду для обох сторін [122].

У сучасному геополітичному контексті, коли санкції та торговельні обмеження можуть негативно вплинути на економічний добробут країни, стає важливим знайти альтернативні способи забезпечення необхідними товарами та послугами. Одним із таких варіантів є активний розвиток власного виробництва [67, 2]. Відсутність контролю за постачанням товарів і послуг, що потрапили під санкції, може серйозно перешкодити функціонуванню компаній і економіки в цілому. Проте розвинене вітчизняне виробництво може зменшити цю залежність і забезпечити стабільне постачання на ринок необхідних товарів і послуг [133].

Однією з головних переваг власного виробництва є можливість контролювати якість інновацій і технологій, що використовуються в процесі виробництва. Це дозволяє адаптувати продукцію до потреб ринку, швидко реагувати на зміну запитів споживачів і забезпечувати конкурентоспроможність продукції власного виробництва сприяє створенню нових робочих місць та підвищенню рівня зайнятості в країні. Це сприяє соціальній стабільності та економічному зростанню шляхом зменшення ризику масового безробіття та соціальної напруги [60, 188].

Важливо також враховувати, що розвиток власного виробництва потребує інвестицій у технології, наукові дослідження та розвиток людських ресурсів. Залучення іноземних фахівців і технологій може сприяти швидшому впровадженню інновацій і підвищенню конкурентоспроможності

виробництва. В умовах запровадження санкцій можливість використання посередників або проксі-структур може стати ефективним інструментом для підтримки бізнес-операцій та обходу торговельних обмежень [34, 97]. Ця стратегія передбачає залучення третьої сторони, яка виступає посередником між компанією та країною, яка вводить санкції.

Основна ідея полягає в тому, що ці посередники можуть виконувати різні функції, такі як торгівля від імені компанії, проведення фінансових операцій або надання посередницьких послуг при укладанні угод. Вони можуть мати ділові зв'язки та ресурси, які дозволяють їм обходити обмеження, накладені санкціями. Однією з переваг використання посередників є можливість знизити ризики для самої компанії. Водночас, якщо посередник здійснює всі операції від імені компанії, це дає можливість зменшити ризики, пов'язані з порушенням санкцій, для компанії [126].

Однак важливо пам'ятати, що використання посередників також може мати свої ризики та недоліки. Наприклад, існує ризик порушення законодавства про санкції, якщо дії посередника розцінювати як спробу обійти санкції. Крім того, існує ризик недостатньої довіри до посередника або його використання в негативних цілях[56, 198].

Встановлення дипломатичних відносин з країнами, які запровадили санкції, може стати важливим кроком до вирішення конфліктних ситуацій та побудови партнерських відносин. Цей процес може включати низку дипломатичних інструментів, спрямованих на покращення взаєморозуміння та співпраці між державами.

По-перше, переговори стають основним механізмом пошуку взаємоприйнятних рішень. Вони дозволяють сторонам висловлювати свої позиції, обговорювати проблемні питання та шукати компромісні рішення. Під час переговорів кожна сторона має можливість вислухати аргументи опонента та врахувати їх при пошуку взаємовигідного вирішення конфлікту.

По-друге, контрактація – ще один ефективний спосіб вирішення санкційних питань. Завдяки дипломатичним зусиллям можна досягти угод, які

враховують інтереси обох сторін і сприяють стабільності та прогресу. Такі договори можуть регулювати різні аспекти відносин, включаючи торгівлю, економічне співробітництво, політичні відносини тощо [106].

Крім того, дипломатичні зусилля можуть включати різні ініціативи для покращення взаєморозуміння та довіри між сторонами. Сюди входить обмін високопосадовцями, організацію культурних заходів, спільних проєктів у науковій та освітній сферах тощо [51, 198]. Ці заходи сприяють зближенню позицій і створенню бази для подальшої співпраці.

Тому встановлення дипломатичних відносин з країнами, які запровадили санкції, є важливим кроком до вирішення конфліктів та встановлення стабільних міжнародних відносин. Шляхи до співпраці через переговори, договори та інші дипломатичні зусилля дають можливість подолати розбіжності та досягти взаємовигідних результатів для всіх сторін.

У сучасному глобальному економічному середовищі компанії постійно стикаються з необхідністю оцінювати ризики та переваги, пов'язані з вибором альтернативних ринків і партнерів. Ця тема є ключовою, тому що правильний вибір ринків і партнерів може визначити успіх чи поразку компанії. При науковому розгляді цієї теми необхідно враховувати деякі ключові аспекти.

Оцінка ризику передбачає аналіз різних факторів, які можуть вплинути на успіх бізнесу на новому ринку або з новим партнером. Ці фактори включають політичні, економічні, соціальні, технологічні та правові аспекти. Політичні ризики включають політичну нестабільність, зміни в законодавстві або геополітичні конфлікти, які можуть негативно вплинути на бізнес-процеси [130].

Економічні ризики пов'язані зі зміною валютних курсів, інфляцією та зміною тенденцій світового ринку [94, 66]. Соціальні ризики включають культурні відмінності та зміни споживчих уподобань. Технологічні та юридичні ризики також потребують уваги, оскільки швидкі технологічні зміни та правові аспекти можуть вплинути на конкурентоспроможність компанії.

Це не вперше, коли оцінка виплат також є невід'ємною частиною цього процесу. Переваги можуть бути у вигляді доступу до нових ринків, збільшення продажів, розширення клієнтської бази та підвищення конкурентоспроможності. Крім того, вибір відповідного партнера може допомогти зменшити витрати на маркетинг і рекламу та надати доступ до нових технологій або знань.

Щоб знайти шляхи зменшення економічної залежності від санкційних держав, необхідно розглянути низку заходів, спрямованих на розвиток внутрішнього виробництва, відкриття нових ринків, заохочення інвестицій та інші заходи, спрямовані на посилення економічного сприяння стабільності та незалежності країни.[27, 203].

Підбиваючи підсумки цього підрозділу, можна ствердити наступне: розвиток внутрішнього виробництва є одним із найважливіших шляхів зменшення економічної залежності. Це може включати стимулювання розвитку галузей вітчизняної промисловості, підтримку малого та середнього бізнесу, просування інноваційних технологій та підвищення конкурентоспроможності виробництва вітчизняних товарів і послуг.

По-друге, пошук нових ринків необхідний для диверсифікації економічних відносин і зменшення залежності від обмежень держав, які вводять санкції. Це може включати розширення експортних ринків, активну участь у міжнародних торгових угодах і партнерстві з іншими країнами, а також пошук нових покупців для внутрішнього виробництва.

По-третє, заохочення інвестицій є ще одним важливим способом зменшення економічної залежності. Це може включати сприятливі умови для залучення іноземних інвесторів, розширений набір інструментів і ресурсів, доступних для використання, сприяння розвитку капіталу та створення сприятливого інвестиційного клімату. Такі заходи можуть сприяти розвитку нових секторів внутрішньої та зовнішньої економіки, підвищенню інноваційного потенціалу та залученню іноземного капіталу.

Визначаючи шляхи зменшення економічної залежності від держав, які ввели санкції, важливо враховувати специфіку країни, її геополітичне розташування, економічний потенціал та інші фактори. Оптимальна стратегія може включати поєднання вищезазначених шляхів та інших ефективних напрямів, спрямованих на посилення економічної самодостатності та забезпечення стабільності в умовах санкційного тиску.

РОЗДІЛ 3. ПРИКЛАДИ УСПІШНОГО ТА НЕУСПІШНОГО ЗАСТОСУВАННЯ САНКЦІЙ У ВОЄННИХ КОНФЛІКТАХ

3.1 Позитивні приклади: ефективність санкцій у розв'язанні конфліктів

Запровадження санкцій це один із засобів у міжнародних відносинах впливу на конфліктні ситуації та сприяння їх вирішенню. Приклади успішного застосування санкцій можуть підтвердити їх ефективність у досягненні позитивних результатів.

Так, першим яскравим прикладом є впровадження санкцій в період розпаду Югославії, та війни в Боснії та Герцоговині (1992-1995), коли міжнародна спільнота, особливо ООН, ЄС, та США, ввели жорсткі санкції проти авторитарного режиму Слободана Мілошевича, який тоді узурпував владу в Сербії. Ось як останній коментував війну в Боснії та Герцоговині (1992-1995) та війну в Хорватії (1991-1995): «Обидві війни почалися під приводом захисту сербського населення цих країн від «фашистів», які захопили там владу», нагадує сучасний наратив Росії проти війни в Україні.[40, 1].

Санкції на країну були введені з кількох причин:

1. Мілошевич і його режим були пов'язані з серйозними порушеннями прав людини, включаючи етнічні чистки та геноцид: сербські сили, підтримувані режимом Мілошевича, здійснювали масові вбивства, вигнання та інші акти геноциду проти боснійських мусульман і хорватів. Найвідоміший випадок - різанина в Сребрениці в липні 1995 року, де було вбито понад 8,000 боснійських мусульманських чоловіків і хлопців [102].

2. Мілошевич підтримував сербських сепаратистів та воєнні дії проти Хорватії, також, коли відбувся конфлікт в Косово, він застосовував репресії проти албанського населення в Косово, включаючи масові вбивства,

вигнання та руйнування албанських поселень, що викликало гуманітарну катастрофу [129].

3. Мілошевич неодноразово порушував угоди та домовленості, спрямовані на мирне врегулювання конфліктів, підписаних під егідою ООН та інших міжнародних організацій. Відмовлявся від дотримання резолюцій Ради Безпеки ООН, спрямованих на припинення насильства та захист прав людини [123].

Так, в період правління Мілошевича, на країну було накладено велику кількість різноманітних санкцій, від гуманітарних до економічних, де останні мали найбільший вплив. Тому економічні санкції проти Союзної Республіки Югославії завдали прямого збитку понад \$45 млрд та спричинили інфляцію югославського динара на рівні 313 мільйонів відсотків до початку 1994 року. Санкції проти Росії викликали фінансову кризу, значне зростання внутрішнього та зовнішнього боргу, а також обвал російського рубля [40, 6].

Економічні санкції проти Союзної Республіки, під час правління Мілошевича, погіршили економічний стан країни, що негативно позначилося на системах охорони здоров'я, науки, освіти, культури, спорту та інформації. Внаслідок цього основні права та свободи людини опинилися під загрозою.

Наприклад, комітет, створений відповідно до резолюції 724 Ради Безпеки ООН, заборонив Югославії імпорт сировини для фармацевтичної промисловості, необхідної для виробництва ліків. Це спричинило кризу в системі охорони здоров'я, підвищивши загальну смертність на 10% і значно збільшивши смертність новонароджених через нестачу медикаментів. Раніше ліквідовані в Югославії інфекційні захворювання знову почали поширюватися, ставлячи під загрозу фундаментальне право людини на здоров'я [35, 5]

Отже, санкції були частиною широкої стратегії міжнародного тиску, яка включала дипломатичні зусилля та воєнне втручання (наприклад, втручання НАТО в 1999 році) [22, 6]. У підсумку, санкції разом з іншими заходами сприяли припиненню воєнних дій та змінам в політичному керівництві країни.

Так у 2000 році Слободан Мілошевич був усунений від влади після масових протестів і виборів, що завершило епоху його авторитарного правління. Санкції та міжнародний тиск сприяли підписанню Дейтонської угоди в 1995 році, яка завершила війну в Боснії та Герцеговині [135].

Приклад Югославії показує, як комплекс санкцій, підтриманий дипломатичними, військовими та економічними заходами, може впливати на зміну поведінки режиму, припинення військових дій та подальші політичні зміни. Ефективність санкцій значною мірою залежала від їх суворості, координації між міжнародними акторами та підтримки місцевого населення, що прагнуло змін.

Другим яскравим прикладом впровадження санкцій, є імплементація санкцій на Іран за його ядерну програму.

Вперше США наклали санкції на Іран в 1979 році, коли група іранських військових захопила посольство США в Тегерані, та взяло у полон більше 60 американських дипломатів та утримувало їх як заручників протягом 444 днів [125].

В той час Президент Дж. Картер запровадив надзвичайний стан стосовно Ірану і розпорядився заморозити всі іранські рахунки, що перебувають або будуть під юрисдикцією Сполучених Штатів та ввести торговельне ембарго на Іран [13].

Однак домінуючою для санкцій, що діють сьогодні, є ядерна програма Ірану. Міжнародні санкції почали набирати силу на початку 2000-х років, коли стало відомо, що березні 2005 р. з'явилися факти, що підтверджували воєнний характер іранської ядерної програми [81, 4].

30 вересня 2006 року США ухвалили «Закон про підтримку свободи в Ірані». Цей закон передбачає надання грантів і фінансової допомоги іранському опозиційному руху, а також незалежним теле- і радіостанціям, які критикують ядерну програму Ірану та закликають до мирного політичного переходу в країні. У преамбулі закону зазначається, що його мета полягає в

тому, щоб «притягнути Іран до відповідальності за загрозливу поведінку і підтримати перехід до демократії».

Відповідно до нового закону, президент США зобов'язаний накласти санкції на будь-яку компанію або особу, яка після 6 червня 2006 року «експортувала, передавала чи іншим чином надавала Ірану товари чи технології, що дозволяють країні отримати або створити хімічну, біологічну, ядерну зброю, включаючи пов'язані з ними технології, або отримати чи створити вдосконалені види звичайних озброєнь у дестабілізуючих кількостях». [20, 7].

Іран не зважав на санкційний режим проти нього, і продовжував збагачувати уран. І у 29 вересня 2010 року Вашингтон та ЄС односторонньо ввели додаткові санкції проти країни, ухваливши «Закон про відчуження» (CISADA від ЄС, та PL 111-195 від США) [1].

Аналізуючи цей Закон та CISADA, він призвів до наступного [2, 5]:

1. Санкції охопили діяльність, пов'язану з продажем обладнання до Ірану, яке покращує роботу або може збільшити потужності іранських нафтопереробних заводів, а також спорядження та устаткування для імпорту бензину (наприклад, танкерів) та обладнання, яке Іран може використовувати для будівництва об'єктів критичної енергетичної інфраструктури (центрифуг по виготовленню ядерного палива).

2. Відповідно до нового документа, мінімальна кількість санкцій збільшується з двох до трьох, а їхній список розширюється з 6 до 9. До санкцій було додано: 1) заборону на валютні операції; 2) заборону на фінансові транзакції; 3) заборону на придбання та володіння американською власністю.

Законом CISADA було суттєво ускладнено процедуру зняття санкцій, накладених на іноземні компанії. Закон затвердив «правило 20 мільйонів доларів США», яке встановлює максимальний обсяг інвестицій у нафтогазовий сектор Ірану. Зазначається, що загальна сума декількох інвестиційних проектів не повинна перевищувати 20 мільйонів доларів США. Крім того, компаніям заборонено постачати до Ірану товари, послуги або

технології для будівництва чи обслуговування нафтопереробних заводів, якщо вартість одноразової поставки перевищує 1 мільйон доларів США або 5 мільйонів доларів США на рік. Такі ж обмеження застосовуються до будь-якої діяльності, що сприяє експорту палива в Іран [16, 68].

Так, підбиваючи підсумок санкційного режиму проти Ірану, то станом на початок 2008 року, іранська економіка, які потрапила під санкції та її активи сумарні активи, які були заморожені Британією під санкціями ЄС і ООН, становили приблизно 976 110 000 фунтів стерлінгів (1 640 млн доларів США у 2009 році).

У 2013 році видобуток нафти в Ірані знизився до приблизно 2,6-2,8 мільйонів барелів на день, порівняно з майже 4,0 мільйонами барелів на день наприкінці 2011 року. Поміж втрат від експорту нафти, Іран перестав отримувати значні платежі у твердій валюті за свою нафту і був обмежений у легкому доступі до такої валюти на своїх зарубіжних рахунках.

Санкції призвели до зниження ВВП на протязі двох десятиліть, приведши до спаду ВВП приблизно на 5% у 2013 році. Рівень безробіття збільшився до 20%. Уряд працював над тим, щоб пом'якшити наслідки валютного падіння, що спричинило зниження ціни ріала на чорному ринку з приблизно 28 000 за один долар США до 40 000 у вересні - жовтні 2012 року. Зниження вартості валюти призвело до зростання інфляції. Центральний банк Ірану оголосив про рівень інфляції на рівні 45% наприкінці липня 2013 року. Ураховуючи, що багато складових промислового виробництва Ірану є імпортними, знецінення валюти та фінансові обмеження суттєво ускладнили функціонування цього сектору [121].

Санкції призвели до того, що уряд Ірану, яким делегував міністр закордонних справ у липні 2014 року у Відні підписав Спільний всеосяжний план дій (Joint Comprehensive Plan of Action). Ця міжнародна угода, укладена у 2015 році між Іраном та "шісткою" міжнародних посередників (США, Росія, Китай, Франція, Велика Британія та Німеччина), була спрямована на обмеження ядерних можливостей Ірану за умови зняття міжнародних санкцій.

Аналізуючи цю угоду, основні її постулати були такі:

1. Збагачення урану: Іран погоджувався збагачувати уран тільки до рівня, необхідного для цивільних цілей, і обмежував запаси збагаченого урану до 300 кілограмів.
2. Іран згодився зменшити кількість центрифуг для збагачення Урану.
3. Усі ядерні установи Ірану були піддані жорсткому міжнародному нагляду та інспекціям.
4. Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ) отримало доступ до перевірки виконання угоди Іраном [110].

Угода була важливим кроком для спроби зменшити ядерні загрози та покращити стосунки з Іраном. Однак у 2018 році адміністрація президента США Дональда Трампа вийшла з угоди та відновила санкції проти Ірану, що загострило ситуацію і підірвало довіру до міжнародних домовленостей.

Отже, другий приклад санкцій проти Ірану показали, що міжнародний тиск може бути ефективним інструментом для досягнення дипломатичних цілей. Санкції значно обмежили іранську економіку, зокрема нафтовий сектор, що змусило Іран шукати дипломатичні рішення. Вони змусили Іран сісти за стіл переговорів і укласти угоду, яка обмежила його ядерну програму. Однак довготривала ефективність санкцій залежить від узгоджених дій міжнародної спільноти та готовності сторін дотримуватися домовленостей.

Третім прикладом є аналіз впливу санкцій на Державу Лівія, в 1980-2000 роках, а саме терористичний та воєнний режим Муаммара Каддафі.

Так, за контекстом Муаммар Каддафі активно підтримував різні терористичні організації та рухи протягом свого правління, використовуючи це як засіб просування своєї ідеології та зміцнення позицій Лівії на міжнародній арені [50, 3]. Його підтримка включала фінансування, постачання зброї, надання тренувальних таборів і логістичної підтримки. До найяскравіших прикладів слід віднести:

1. Він активно підтримував НФВП (Народний фронт визволення Палестини), забезпечуючи його фінансами, зброєю і тренуванням. Це дозволило НФВП проводити численні атаки проти Ізраїлю та західних цілей [47, 3].

2. Каддафі дозволив створити на території Лівії тренувальні табори для різних терористичних організацій. Ці табори використовувались для навчання бойовиків, планування атак і координації діяльності. Наприклад, бійці Революційного збройного фронту Сьєрра-Леоне (RUF) отримували підготовку в Лівії [68, 150].

3. Лівія активно займалася контрабандою зброї для підтримки різних повстанських і терористичних груп. Ця діяльність охоплювала Африку, Близький Схід і навіть Європу [143].

Але кульманіцією введення санкцій на військовий та терористичний режим Каддафі стало те, що він наказав ліванським агентам, підірвати громадянський літак.

У грудні 1988 році, вибухнуло повітряне судно авіакомпанії Pan American, рейсу 103 над Локербі у Шотландії, що спричинило загибель 270 людей [101].

У 1992 Рада Безпеки ООН вперше наклала всеосяжні санкції (Резолюція 748 1992 року [18] та Резолюція 883 [19]), які доповнили попередні санкції з боку США.

Аналізуючи вплив санкцій на тодішню Лівію, вони спричинили наступне:

1. Запровадження повітряного ембарго унеможливило надання належної медичної допомоги. З 15 квітня 1992 року до 31 грудня 1995 року було зафіксовано 1135 випадків мертвонародження та 514 смертей жінок під час пологів через нестачу ліків і вакцин, які раніше надходили регулярно. Збільшилася кількість хворих на діабет. Тривале ембарго завадило реалізації програм співпраці міжнародного комітету з охорони здоров'я та соціального забезпечення. Дефіцит запасних частин призвів до погіршення стану сучасного медичного обладнання в лікарнях та медичних центрах.

2. Фінансові втрати у сільському господарстві та тваринництві оцінюються майже в 6 млрд. доларів.

3. Сектор фінансів і торгівлі зазнав збитків на суму 4,257 млрд. доларів. Це призвело до прискорення інфляції, і ціни на більшість товарів зросли більш ніж на 200%.

4. Збитки енергетичного сектору (нафти та електрики) оцінюються в 3 мільярди доларів. Санкції найбільше вдарили по нафтових родовищах, які належать державній Національній нафтовій корпорації (ННК), що контролює до двох третин нафтодобування в країні. Через брак необхідних запасних частин і матеріалів, більшість з яких була отримана в обхід санкцій і використана для освоєння нових родовищ, а також через обмежений доступ до сучасних технологій, собівартість видобутку одного бареля нафти на старих великих родовищах, що експлуатуються ННК, зросла до 2,5 доларів.

5. Економічний ефект санкцій від ООН та США, у вигляді тотальних збитків, оцінюється приблизно від 24 до 26 млрд. доларів [97, 3].

За результатами санкцій, Каддафі був змушений пройти довгу та важку дорогу щоб стабілізувати становище Лівії. Так, у 1999 році Лівія погодилася видати двох підозрюваних у вибуху над Локербі для суду в Нідерландах під шотландською юрисдикцією. У 2003 році Лівія взяла на себе відповідальність за вибух над Локербі, що стало великим дипломатичним кроком. В результаті цих кроків, ООН зняла санкції в 2003 році. США поступово знімали свої санкції протягом наступних років, особливо після того, як Лівія відмовилася від програм зі створення зброї масового ураження у 2003 році [74, 3].

Приклад Лівії демонструє, що санкції можуть бути ефективним інструментом міжнародного тиску, який змушує країну змінити свою політику. У випадку Лівії, санкції досягли своїх цілей, спричинивши значні економічні та політичні труднощі для режиму Каддафі, що врешті-решт змусило його піти на поступки міжнародному співтовариству.

Підбиваючи підсумок даного підрозділу, можна ствердити, що у деяких випадках, ці приклади показують, що санкції можуть бути ефективним

інструментом міжнародного тиску, спрямованого на зміну поведінки держав або режимів, особливо у контексті воєнних та терористичних конфліктів.

3.2 Негативні приклади: невдалий вплив санкцій на курс воєнних дій

Сучасний світ часто стикається зі складними міжнародними відносинами, які передбачають використання різноманітних політичних та економічних інструментів для досягнення своїх цілей. Одним із таких інструментів є санкції, які часто вводяться країнами або міжнародними організаціями у відповідь на небажані дії інших суб'єктів міжнародних відносин. Проте варто враховувати не лише позитивні наслідки таких санкцій, а й їхні негативні наслідки, які можуть мати серйозні наслідки для різних сфер життя. Одним із таких негативних прикладів є вплив санкцій на хід воєнних дій [82, 166].

Конфлікти та війни є складними та деструктивними явищами, які часто виникають з різних причин, включаючи політичні, економічні, ідеологічні та релігійні конфлікти. Вплив санкцій на хід воєнних дій може бути невдалим, якщо вони не призведуть до очікуваних змін у поведінці країни-агресора або не сприятимуть вирішенню конфлікту шляхом мирного діалогу та дипломатичних зусиль.

Запровадження санкцій може мати різні наслідки, які можуть призвести до подальшого зрівняння сил у конфлікті чи навіть до ескалації бойових дій. Наприклад, санкції можуть призвести до економічного занепаду країни-агресора, що, так само, може змусити її вжити більш агресивних заходів на міжнародному рівні, включаючи активізацію воєнної активності.

Слід також розуміти, що санкції можуть викликати гнів і агресію у населення країни, на яке вони потрапили, про що було доведено у попередніх підрозділах. Почуття обмеженості та економічного тиску можуть посилити підтримку уряду або підвищити радикалізацію суспільства, що у майбутньому, може загострити конфлікт і спричинити посилення насильства.

Несприятливий вплив санкцій на хід бойових дій може мати кілька негативних наслідків, які потребують наукового аналізу. Прикладом цього є ситуація під час воєнного конфлікту в Сирії, де запровадження санкцій проти уряду Башара Асада не дало бажаного результату.

За офіційними даними, режим Аль Асаду відповідальний щонайменше за 49 масових убивств і загибель понад 230 тисяч людей, а також через використання хімічної зброї, яку, за даними німецької неурядової організації "Global Public Policy Institute", застосовували 336 разів, причому у 98% випадків це робили війська режиму Башара Асада[103].

Так, у травні 2011 року уряд США вжив додаткових заходів щодо триваючої ескалації насильства урядом Сирії проти народу Сирії через виконавчий наказ 13573, який блокує власність сирійських посадових осіб (включно з президентом Баширом аль-Асадом) і будь-яким іншим особам, визначених як високопоставлена посадова особа Уряду Сирії. У серпні 2011 року, у відповідь на застосування сирійським режимом воєнного насильства та репресій у регіоні, президент видав виконавчий наказ 13582, який блокує власність уряду Сирії, надає додаткові повноваження для визначення фізичних та юридичних осіб, забороняє нові інвестиції в Сирії громадянам США, забороняє експорт або продаж послуг до Сирії особами США, забороняє імпорт нафти або нафтопродуктів сирійського походження та забороняє особам США брати участь в операціях, пов'язаних із сирійською нафтою або нафтопродуктами [111].

Замість того, щоб змусити уряд припинити насильство та забезпечити стабільність у регіоні, санкції лише погіршили гуманітарну кризу та загострили конфлікт.

По-перше, санкції безпосередньо торкнулися цивільного населення Сирії, зробивши його жертвами бойових дій. Обмеження в економічній сфері, особливо у сферах торгівлі та фінансів, призвели до падіння рівня життя місцевого населення та обмеження доступу до необхідних і життєво важливих ресурсів. Це спричинило гуманітарну кризу, зокрема у сферах безпеки,

харчування, медицини та освіти, що призвело до значного погіршення якості життя місцевого населення [90, 169].

По-друге, санкції не чинили достатнього тиску на уряд Башара Асада, щоб вплинути на його рішення та припинити насильство. Відсутність ефективного механізму моніторингу та примусу призвело до того, що уряд продовжував репресії щодо власного населення. Це призвело до порушень прав людини, включаючи систематичні порушення прав на життя, масові страти та вбивства, свободу вираження поглядів, свободу зібрань та особисту недоторканність.

Отже, санкції проти Сирії мали значний вплив на економіку країни та гуманітарну ситуацію, але не змогли призвести до зміни режиму або завершення громадянської війни. Вони продемонстрували обмежену ефективність у контексті воєнного конфлікту. Санкції спричинили серйозні страждання серед цивільного населення, але їхній вплив на політичну динаміку Сирії був обмеженим.

Другим прикладом буде неефективність впровадження санкцій на Ірак та на режим Саддама Хусейна під час його війни з Кувейтом (1990-1991).

Передумовами цієї війни були:

1. Економічні труднощі Іраку: Після закінчення Ірано-Іракської війни (1980-1988), Ірак опинився в складній економічній ситуації. Країна була обтяжена великими боргами, які становили близько 80 мільярдів доларів, більша частина яких була позичена в інших арабських країн, включаючи Кувейт [128].

2. Ірак звинувачував Кувейт у незаконному видобутку нафти з прикордонного нафтового родовища Румайла, яке частково розташоване на іракській території. Це питання викликало додаткову напругу між двома країнами.

3. Регіональне домінування: Саддам Хусейн прагнув зміцнити своє лідерство в арабському світі та підвищити статус Іраку як регіональної сили.

Захоплення Кувейту, багатого на нафтові ресурси, могло значно посилити економічний і політичний вплив Іраку в регіоні.

Тому, 2 серпня 1990 року, Іракські війська вторглися до Кувейту, швидко захопивши країну. Це викликало міжнародне засудження та привело до швидкої реакції з боку Ради Безпеки ООН, яка ухвалила ряд резолюцій з вимогою негайного виведення іракських військ з Кувейту та запровадила жорсткі економічні санкції проти Іраку [146]. Так, 6 серпня РБ ООН ввела світове ембарго на торгівлю з Іраком.

Вибір санкцій як головного засобу для вирішення іраксько-кувейтського конфлікту був зумовлений рядом дійсних причин. Експерт з США З. Селден серед них виділяє наступні фактори: слабкість та виснажливість іракської економіки через тривалу війну з Іраном та експортно-орієнтований характер національного господарства країни. До введення ембарго експорт нафти становив близько 97% від надходжень іноземної валюти і був головним джерелом державного доходу. Географія нафтового експорту свідчила про критичну залежність Багдада від ринків США та Європи. Високий рівень підтримки примусових заходів ООН з боку регіональних гравців дозволяв ефективно реалізовувати рішення санкційного режиму Ради Безпеки.

Після цього було прийнято чимало Резолюцій, які збільшували санкційний тиск на Ірак (Резолюція №660, Резолюція №661, Резолюція №665, Резолюція №666, Резолюція №670, Резолюція №678) [137].

Аналізуючи їх, можна зрозуміти що вони були імпелентовані для того, щоб змусити Ірак вивести свої війська з Кувейту без застосування військової сили. Санкції були спрямовані на створення економічного тиску на режим Саддама Хусейна, позбавивши його ресурсів для ведення війни та підтримки окупації Кувейту [96, 3].

Санкції мали значний економічний вплив на Ірак, але вони не призвели до негайного виведення іракських військ з Кувейту. Ірак зміг частково обійти деякі обмеження через контрабанду і нелегальні угоди [115].

Економічні санкції, запроваджені проти Іраку після його вторгнення в Кувейт у 1990 році, мали серйозні негативні наслідки для країни. Ці наслідки охоплювали різні аспекти іракського суспільства, економіки та гуманітарної ситуації. До найбільш негативних наслідків санкцій на Ірак слід віднести:

1. Руйнування економіки: санкції призвели до значного скорочення національного доходу Іраку, оскільки країна сильно залежала від експорту нафти, але її ніхто не купував.

2. Безробіття, гуманітарна криза: значне зниження економічної активності призвело до масового безробіття. Занепад промисловості та сільського господарства залишив мільйони іракців без роботи. Санкції спричинили серйозні проблеми з постачанням основних продуктів харчування та медикаментів. За оцінками, дефіцит харчів призвів до зростання рівня недоїдання, особливо серед дітей [113].

3. Деградація інфраструктури: відсутність можливості імпортувати необхідні товари і технології призвела до занепаду інфраструктури, включаючи транспорт, енергетичний сектор і системи водопостачання та каналізації [112].

4. Погіршення здоров'я населення: відсутність медикаментів та медичного обладнання призвела до значного погіршення охорони здоров'я. Санітарні умови погіршилися через недоступність запчастин для ремонту водопостачальних систем, що призвело до спалахів інфекційних хвороб [142].

5. Зубожіння населення: багато сімей втратили свої доходи і заощадження, пинившись за межею бідності. Соціальна структура суспільства зазнала значних змін, зросли рівні злочинності та соціальної напруги [120].

Але, на жаль, санкції виявились не ефективними, оскільки санкції не змусили Ірак вийти з Кувейту. Від них постраждало лише цивільне населення, тому міжнародна коаліція під керівництвом США розпочала воєнну операцію "Буря в пустелі" у січні 1991 року. Воєнна кампанія, як не дивно, була швидкою і ефективною, і вже в лютому 1991 року Кувейт був звільнений [134].

Підбиваючи підсумок цього підрозділу, можна ствердити, що санкції можуть бути ефективним інструментом вирішення конфліктів. Вони можуть тиснути на конфліктуючі сторони, щоб вони змінили свою політику чи поведінку. Наприклад, економічні санкції можуть зменшити фінансові ресурси, обмежити доступ до ринків або порушити економічну співпрацю. Це може змусити сторони конфлікту шукати мирного вирішення конфлікту або відмовитися від своїх агресивних дій.

Проте негативні приклади показують, що санкції не завжди ефективні. У деяких випадках санкції можуть не змусити сторони конфлікту змінити свою політику чи дії. Наприклад, військові санкції можуть посилити напруженість і ескалувати конфлікт, а не зменшити його. Крім того, існує ймовірність того, що санкції можуть мати згубний вплив на цивільних осіб, які постраждали від конфлікту, не торкаючись безпосередньо воюючих сторін.

Отже, якщо ми подивимося на приклади успішного і неуспішного застосування санкцій у воєнних конфліктах, то побачимо, що їх результати можуть бути різними. Ефективність санкцій залежить від багатьох факторів, таких як політична воля, економічна потужність, міжнародна співпраця та специфіка конфлікту. Враховуючи ці фактори, рішення про застосування санкцій у воєнних конфліктах потребує ретельного аналізу та розгляду.

РОЗДІЛ 4. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ САНКЦІЙ ПРОТИ РОСІЇ

4.1 Огляд санкцій, запроваджених проти Росії: характеристики та обмеження

Наприклад, у Сполучених Штатах Америки вони вперше були використані як частина поправки Джексона-Веніка до Закону про торгівлю 1974 року. Ця поправка обмежувала торгові відносини з країнами, які порушували права людини, і вводила заборону на обмеження свободи еміграції громадян цих країн. Ці санкції були в основному спрямовані проти колишнього Радянського Союзу, а пізніше Російської Федерації. Однак ця зміна припинилася в 2012 році, коли президент США Барак Обама підписав закон Магнітського, який запровадив нові санкції проти Росії за порушення прав людини. У лютому 2014 року Росія вторглася в Україну, оголосила неоголошену війну, незаконно анексувала Крим і окупувала частину Донбасу. Ця дія Росії порушила міжнародні договори та принципи ООН і створила загрозу європейській безпеці, яка виникла після Другої світової війни. Україна намагалася організувати зустріч з країнами, які гарантували їй безпеку, але РФ відмовилася від неї, незважаючи на підтримку України, США, Великої Британії та інших країн[86, 160]

Через блокаду Москви деякий час не вдавалося провести засідання Радбезу ООН. Однак коли це нарешті стало можливим, Росія перешкодила ухваленню відповідної резолюції, яка б засуджувала вторгнення в Україну, закликала припинити цю акцію та відновити український суверенітет і територіальну цілісність.

Хоча і Київ, і його західні союзники розуміли, що вплив на Росію можна здійснювати лише через дії окремих держав і деяких міжнародних організацій, Москва не могла блокувати їхні рішення.

Міжнародні санкції з боку США, ЄС та деяких інших країн, а також політична ізоляція Росії виявилися ефективними інструментами впливу і водночас покарання.

Така ситуація склалася через вторгнення Росії в Україну. Москва проігнорувала вимоги міжнародної спільноти, зокрема США та ЄС, і вчинила міжнародний злочин, застосувавши воєнну силу для загрози суверенітету та територіальній цілісності України.

Україна не була членом НАТО і тому не могла розраховувати на застосування статті 5 Північноатлантичного договору, укладеного у Вашингтоні 4 квітня 1949 року. Проте Київ продовжив звертатися до США, ЄС, деяких інших країн Заходу та країн-учасниць альянсу з проханням припинити вторгнення Росії та надати Україні різну підтримку. Йдеться про політичну, воєнну – технічну та фінансово-економічну допомогу, а також про запровадження найжорсткіших санкцій проти Росії, включно з її від'єднанням від системи SWIFT. Україна також звернулася до ООН, інших міжнародних організацій та фінансових інституцій із подібними проблемами.

Санкційний тиск в основному був спрямований проти чотирьох секторів: воєнних технологій, хай – тек технологій, енергетики та фінансів. Станом на середину вересня 2014 року під санкції потрапили понад 37 політиків, чотири бізнесмени та 36 російських компаній [145].

Щоразу, коли вводилися санкції, США консультувалися з ЄС, щоб спільно запровадити відповідні обмеження. Це було важливо, оскільки такий спільний режим був ефективнішим, ніж окремі заходи. Сполучені Штати були в авангарді цього питання, закликаючи ЄС взяти участь у посиленні санкцій, хоча вони розуміли, що може бути важко домовитися про заходи в Європі, оскільки для цього потрібна згода всіх держав-членів. Загалом США запровадили понад 60 раундів санкцій, більшість із яких були введені в дію резолюціями Конгресу. Євросоюз також запровадив деякі санкції, хоча й у меншому масштабі.

Разом із міжнародними партнерами понад 40 країн вжили примусових заходів проти Росії, загальний ВВП якої у 2018 році становив майже 50 трильйонів доларів. Для порівняння, ВВП Росії в тому ж році склав лише 1,657 мільярда доларів, що посідає 12 місце у світі.

Більшість санкцій було введено через агресію проти України, зокрема анексію Криму, конфлікт на Донбасі, розкрадання українських активів, незаконне будівництво Керченського мосту, а також інцидент з українськими військовими кораблями в Чорному морі та затримання їх екіпажі. Однак санкціями також були й інші серйозні порушення міжнародного права, такі як втручання у вибори, використання хімічної зброї, кібератаки та підтримка режиму Асада в Сирії [144]. Також було покарано за знищення значної кількості бійців приватної військової компанії Вагнера в Сирії.

Також під санкції потрапили компанії третіх країн, які порушили санкції США та ЄС щодо будівництва газопроводу "Північний потік-2", який в контексті України вважається елементом гібридної війни.

Крім того, санкції були введені проти російських компаній, які порушили санкції США і ЄС проти інших країн. Наприклад, у 2020 році США ввели санкції проти трьох російських компаній, які виробляють військову техніку та озброєння.

Ці обмеження включали заборони, обмеження та покарання як для окремих осіб, так і для урядових і неурядових організацій, які причетні до злочинів і порушень міжнародного права. Санкції передбачають заборону на поїздки до США та ЄС і заморожування активів багатьох російських політиків, високопосадовців, олігархів та інших осіб, причетних до порушень. Також під санкції потрапили батальйони, які Москва створила на тимчасово окупованих територіях ОРДЛО [26, 145]

Уряди США, Канади та інших західних держав заборонили своїм посольствам у Росії видачу віз для жителів Криму. Візи можна оформити лише в дипломатичних установах цих країн на території України. Західні країни вислали з своїх територій понад кілька сотень російських дипломатів, які

фактично були спецагентами, які здійснювали шпигунську та дестабілізуючу діяльність у країнах, де вони дислокувалися. Лише через отруєння Скрипалів було видворено більше ніж 150 дипломатів і співробітників дипломатичних представництв, зокрема США вислали понад 60 осіб, Велика Британія – 23 [140]. У МЗС додали «приватну воєнну компанію «Вагнер» до санкційного списку, бойовики якої були причетні до різноманітних злочинів на Донбасі, а зараз діють у Сирії та Лівії, про що повідомляв президент Туреччини Ердоган та низки інших країн. Також у списку Concord, контрольований тоді ще живим олігархом Пригожиним, власником приватної воєнної компанії Вагнера, якого іноді називають «особистим кухарем Путіна», і Агентство інтернет-досліджень, відповідальне за кібератаки на президентських виборах у США.

Якщо говорити про російські підприємства, які потрапили під санкції, то, насамперед, йдеться про всі великі оборонні підприємства, а саме: В. Оборонпром (виробництво вертольотів, авіаційних двигунів), Об'єднана авіаційна корпорація (воєнно-транспортна авіація), Сіріус (воєнне програмне забезпечення). Продукція, автоматизовані системи, теле- та відеотехніка), Станкоінструмент, Алмаз-Антей, РТ-Хімкомпозит, Калашников, Базальт (виробництво авіаційних бомб), Тульський збройовий завод, Машинобудівні технології, Уралвагонзавод (виробництво танків), НВО «Сильна течія». Комплекси" [26, 149]

Американським компаніям заборонили продавати в Росію високотехнологічні товари, які можуть підвищити боєздатність російської армії, а Міністерству оборони США заборонили виділяти кошти на воєнну співпрацю з Росією. Також призупинено ліцензування експорту товарів і послуг воєнного призначення до Росії.

Міністерство торгівлі США запровадило санкції проти 12 російських компаній за підтримку ракетної програми Ірану та підтримку "злочинців у кіберпросторі", які здійснювали кібератаки на США.

Зараз санкції стосуються найбільших російських банків, таких як Сбербанк Росії, ВТБ, Зовнішекономбанк, Газпромбанк і Россільхозбанк. В

енергетичному секторі санкції торкнулися практично всіх великих компаній – «Роснефти», «Лукойлу», «Транснефти», «Сургутнефтегаза» і газової компанії «Новатек». Інвестиції в енергетичний і транспортний сектори Росії, а також видобуток нафти і газу на її території тепер заборонені. Європейські компанії не можуть надавати фінансові послуги російським компаніям у цих секторах і не можуть постачати обладнання для різних енергетичних проєктів, які могли б посилити економічний потенціал Росії.

Також санкції стосуються російських компаній, які будували Керченський міст, а інвестиції в Крим і Севастополь повністю заборонені. Зрозуміло, що санкції стосуються великої кількості ключових гравців у ключових секторах російської економіки, а також високопосадовців та олігархів, тісно пов'язаних із Кремлем.

Чи ефективні ці санкції? Чи справді Росія зазнала штрафу за свою агресивну політику, за втручання у справи України, за дії в Сирії, Лівії та проти ЄС і США? Офіційна російська пропаганда каже, що ні. Крім того, вони стверджують, що санкції допомагають російській економіці та зміцнюють внутрішні резерви. Але такі заяви є просто дезінформацією. Шкода від санкцій значно перевищує потенційну користь. І хоча цей позитивний ефект не доведений, очевидно, що ситуація не така оптимістична.

Санкції разом із падінням цін на енергоносії негативно впливають на російську економіку, а агресія зараз дорого обходиться Росії. До війни в Україні російська економіка зростала, але з початком санкцій розвиток сповільнився. Це свідчить про те, що Росії потрібна зовнішня підтримка і без високих технологій і сучасного обладнання важко досягти успіху. Росія не може конкурувати з країнами, які активно розвиваються і використовують високі технології. Її економіка стагнує, і це стає загрозою для її майбутнього[71, 113]

Без сучасних західних технологій становище воєнно – промислового комплексу вкрай складне. У минулому Радянський Союз активно користувався останніми розробками Заходу, і цей потік інновацій відіграв

важливу роль у підтримці воєнно – технічного та промислового секторів. Однак через санкції та видворення російських шпигунів, які діяли під прикриттям дипломатичних місій, Росія стикається зі значними труднощами в доступі до високих технологій та обладнання [76, 25].

Це призвело до того, що деякі програми переозброєння були заморожені, а інші впроваджувалися зі значними затримками в часі та зниженим рівнем якості, що гальмувало зростання могутності російської армії. Це пояснюється тим, що одна справа отримати необхідні технології легально і швидко, а зовсім інша справа упустити цю можливість і спробувати придбати їх нелегально або напівлегально через посередників, що ще коштує більше грошей і часу. Це також призводить до заміни високотехнологічного обладнання застарілим іноземним аналогом або неякісною вітчизняною продукцією.

У цьому контексті важливо зазначити, що запроваджені Україною санкції негативно впливають і на російський воєнно – промисловий комплекс, особливо на галузі, пов'язані з космічними техніками та авіацією. Це призводить до зростання аварійності відповідних російських проектів, особливо в таких сферах, як воєнні запуски ракет або ракет-носіїв супутників[54, 119]

Перспективи розвитку російської економіки також незрозумілі і не оцінені. Деякі російські експерти очікували, що зростання ВВП у 2020 році було незначним або навіть негативним, а інші – трохи більше 1%. Вплив санкцій на російську економіку полягав в тому, що вони створили високий рівень економічної невизначеності, що гальмував інвестиційні процеси.

Навіть прогнози міжнародних експертів не змогли розвіяти оптимізму. За даними агентства S&P, ВВП Росії в доларах залишиться на 14% нижче, ніж у 2014 році, що свідчить про складну економічну ситуацію в країні.

Тож санкції дійсно впливають на Росію, що підтверджують не лише економічні дані, а й експертний аналіз. Тому деякі пропозиції окремих європейських політиків щодо зняття санкцій можуть бути необґрунтованими.

Сам Кремль активно працює над тим, щоб переконати країни Заходу в неефективності санкцій і домогтися їх зняття різними засобами, в тому числі пропагандистською машиною і роботою спецслужб.

Офіційне представництво Президента України 9 травня 2024 року виклало в вільний доступ «План дій 3.0», у якому зазначено, що саме Міжнародна Робоча група з російських санкцій, зуміла імплементувати в санкційний режим проти Росії за увесь період повномасштабного конфлікту [38].

До головних постулатів цього документу слід віднести:

1. Близько 50 країн приєдналось до спільного накладання санкцій на Росію, в тому числі там є країни з найбільш розвинутою економікою в світі.
2. Більше ніж на 1500 громадян Росії було накладено різні види санкцій, включаючи високопосадовців та наближених до Путіна осіб, провідних російських олігархів, відповідальних за вторгнення та окупацію українських територій, а також керівників компаній, воєнне керівництво, пропагандистів та пов'язаних з ними осіб.
3. США, станом на травень 2024 року, запровадило санкцій проти більше ніж 2600 російських компаній та установ, ЄС в свою чергу імплементувало санкцій проти понад 3700 компаній та установ. Сюди підпадають банки, оборонні підприємства та транспортні компанії.
4. Санкції, які були запроваджені проти Росії на її банки та їхні резерви, які зберігаються під юрисдикцією інших країн, підпадають на суму близько 300 млрд. доларів.
5. Заборона на доступ до західних ринків капіталу та повна заборона системи SWIFT, унеможливлення ведення Російському Центральному банку будь – якого бізнесу з банками інших країн санкційної коаліції.
6. Повна заборона інвестицій в Росію США, та часткова зі сторони ЄС, що стосується сектору видобування нафти та газу та їх експорт.

7. Заборона на експорт та перепродаж до РФ товарів подвійного призначення, в тому числі цивільних товарів, електроніки, які використовуються у повномасштабній війні проти України.

8. Заборона на повітряні перевезення до країн, які закрили повітряний простір проти Росії.

9. Заборона доступу до портів ЄС для суден, які несуть на собі Російський прапор.

Отже, санкції, запроваджені проти Росії, стали відповіддю міжнародної спільноти на її агресивні дії, зокрема анексію Криму у 2014 році та подальше воєнне вторгнення в Україну у 2022 році. Ці обмежувальні заходи мають широкий спектр дії, включаючи економічні, фінансові та індивідуальні санкції.

4.2 Економічні наслідки санкцій для Росії

Аналітики Інституту KSE та Міжнародної групи Єрмака–Макфола дослідили вплив санкцій на економіку Росії та зробили висновок, що наступний, 2025 рік, буде набагато складнішим для цієї країни порівняно з поточним [136]. З моменту початку конфлікту проти Росії було введено безліч обмежень. Санкції, схоже, охопили практично всі галузі російської економіки.

Тим не менш, економічний тиск поки не призвів до припинення дій Кремля. Російський уряд продовжує забезпечувати воєнні потреби ресурсами, необхідними для подальшого ведення бойових дій. Однак ця ситуація ймовірно не буде тривати довго.

Зараз до обмежувальних заходів проти Росії приєдналися понад 40 країн. І навіть ті держави, які формально не входять до цієї коаліції, часто дотримуються обмежень, оскільки побоюються вторинних санкцій або проблем у відносинах з іншими розвиненими країнами.

Росія лідирує в списку країн, до яких введено найбільше санкцій. Так, станом на 11 січня 2024 року, індивідуальних санкцій на Росію було введено 16037, 9286 на компанії та 3249 на установи [107]. Протягом перших десяти

днів війни вона зрівнялася з Іраном, Сирією, Північною Кореєю та Венесуелою, які багато років перебували під санкційним тиском. Однак багато з цих санкцій спрямовані на окремих осіб, компанії та фінансові установи.

США та країни Євросоюзу ввели найсуворіші санкції проти Росії. Наразі ЄС прийняв 13 пакетів санкцій, а станом на 07 травня готується 14-тий, а США за цей же період запровадили понад 30 пакетів санкцій проти Російської Федерації та її союзників. Ці обмеження стосуються експорту енергоресурсів, діяльності банківських установ, воєнно – промислового комплексу та персональних обмежень.

Окрім пропозицій щодо посилення тиску на Росію, експерти також аналізують ефективність санкцій та їхній вплив на політичний, воєнний та економічний потенціал РФ.

З усіх санкцій Москва найбільше відчула на собі відмову країн Європи та G7 купувати російські енергоносії. Раніше, до початку війни, близько 60-70% експортної виручки Росії припадало на торгівлю нафтою і газом. Крім того, близько 40% федерального бюджету було сформовано за рахунок коштів від експорту нафто- і газопродуктів.

Під тиском санкцій РФ змушена шукати нових покупців нафти і газу в Китаї, Індії та Туреччині. За останні місяці Росії вдалося збільшити обсяги експорту сировини в ці країни, про що я писав вище. Однак через відсутність альтернативних ринків і додаткові ризики Москва змушена продавати нафту зі значним дисконтом — близько 30-35 доларів за барель, втративши цього року до 50 мільярдів доларів прибутку.

Ситуація з експортом нафти для РФ, станом на травень 2024 року стабілізувалась. Незважаючи на те, що за даними інституту KSE, обсяги експорту природного газу з Росії до європейських країн за весь час війни проти України впала більш ніж у десять разів, Росія не стикається з серйозними фінансовими проблемами. У лютому 2022 року Росія експортувала до країн ЄС аж цілих 4.1 млн. барелів на день, коли станом на квітень 2024 року експортує лише 0.4 млн. По ціні нафти 67,61 доларів за барель, станом на

24.05.2024, коли Росія експортує 7.3 млн. барелів на день по всьому світу, можна підрахувати що вона отримує 493,553,000 млн. доларів на день, що повністю покриває фактичний день війни проти України [132]. Станом на вересень 2023 року, Росія витратила близько 300 млн. доларів на день щоб вести окупаційну війну проти України [105]. (Табл.1)

На відміну від нафти, на газ нових покупців не знайшлося, навіть якщо попит був. Бракує інфраструктури для експорту газу в таких обсягах. Це призвело до скорочення видобутку газу. Міжнародне енергетичне агентство підрахувало, що Росія була змушена скоротити видобуток природного газу на 111 мільярдів кубометрів у 2022 році. м (порівняно з 514 млрд кубометрів у 2021 році), а у 2023 році – ще на 139 млрд кубометрів.

Незважаючи на санкції, 2022 рік став для Росії рекордним за нафтогазовими доходами. Паніка на ринках на початку повномасштабної війни призвела до різкого зростання цін на нафту і газ, що принесло Москві прибуток у майже 350 мільярдів доларів.

Можна задати собі питання: «А як Росія обходить санкції?». Так, Беньямін Гільгеншток з Київської школи економіки стверджує, що найяскравіші приклади – це ті, як Росія уникає експортного контролю, щоб продовжувати купувати західні товари, і як вона продовжує продавати свою нафту по всьому світу, незважаючи на встановлення Заходом верхньої межі ціни на нафту [117]. Це значною мірою пов'язано з так званим тіньовим флотом суден, який допомагає російській нафті виходити на ринки таких країн, як Китай, Індія та Пакистан, оминаючи цю верхню ціну на нафту.

Отже, Санкції, запроваджені проти Росії, є комплексним набором обмежувальних заходів, які охоплюють економічні, фінансові та політичні сфери. Ці санкції були введені різними країнами та міжнародними організаціями у відповідь на дії Росії, що вважаються порушенням міжнародного права, зокрема анексію Криму у 2014 році та повномасштабне вторгнення в Україну.

Основні характеристики санкцій включають заборони на експорт високотехнологічних товарів, обмеження на доступ до міжнародних фінансових ринків для російських банків і компаній, замороження активів та візові обмеження для окремих осіб, причетних до порушень. Санкції також включають ембарго на поставки зброї та обмеження в енергетичному секторі.

Однак, на жаль, незважаючи на широкомасштабний характер санкцій, вони мають певні обмеження. По – перше, ефективність санкцій залежить від їхнього глобального охоплення та координації між різними країнами, та наскільки сильно інші країни хочуть зменшити російський глобальний вплив у світі. По – друге, санкції мають непрямий вплив на економіки країн, які їх запроваджують, особливо у разі тісних економічних зв'язків з Росією. По – третє, санкції спонукають Росію шукати альтернативні ринки та партнерів, що зменшує їхній вплив.

4.3. Вплив санкцій на політичний режим та внутрішню ситуацію в Росії

В умовах сучасних міжнародних відносин та геополітичних конфліктів санкції набули значного значення як інструмент зміни поведінки країн – суб'єктів світової політики. Санкції у вигляді економічних обмежень і політико-дипломатичної ізоляції стали важливим засобом впливу на політичні режими, зокрема в контексті регіонів, які є об'єктами міжнародної уваги та конфліктів [55, 231]. У цьому контексті Російська Федерація стала об'єктом міжнародних санкцій з боку кількох держав і міжнародних організацій, особливо після анексії Криму та наступних подій на сході України.

Варто відзначити, що санкції є інструментом, спрямованим на підтримку конкретного політичного курсу та вплив на внутрішню ситуацію в країні-об'єкті. У випадку з Росією, санкції були запроваджені у зв'язку з порушеннями міжнародного права та сферою впливу, що призвело до напруженості у відносинах з багатьма державами, зокрема з країнами Заходу.

Ці обмежувальні заходи призвели до обмеження доступу російських компаній та бізнесу до іноземних інвестицій, фінансування та технологій, що в значній мірі ускладнило економічну ситуацію в країні.

Другий аспект цього міркування стосується значного впливу санкцій на внутрішньополітичний режим Російської Федерації. Відповідно до теорії економічного ізоляціонізму, санкції можуть призвести до змін у відносинах між урядом і населенням країни-мішені. У випадку з Росією санкції призвели до появи націоналістичної реакційності та посилення популістських настроїв серед російського населення.

Через це, Президент Росії зміг ще більше сконсолідувати владу у власних руках. У відповідь на зовнішній тиск, російський уряд використав санкції як інструмент для консолідації внутрішньої підтримки, позиціонуючи Захід як ворога і мобілізуючи націоналістичні настрої. Це допомогло Путіну зміцнити свою популярність серед населення, особливо в перші роки після введення санкцій [147].

Так, Національний інститут стратегічних досліджень стверджує, що і сам Путін це усвідомлював та намагався сконструювати наднаціональну ідентичність свого населення через свій політичний режим.

Відповідно, влада спрямувала свої зусилля на консолідацію суспільства на загальній ідеї захисту національних інтересів та суверенітету країни. У відповідь на санкції російський уряд прийняв рішення та здійснив заходи, спрямовані на зміцнення внутрішньої легітимності та збереження політичної системи [52, 216]. Це передбачало наголошення на необхідності захисту національних інтересів, підкреслення ролі Росії як суверенної держави, залучення громадян до патріотичних ініціатив.

Оскільки в Росії патріотизм і підтримка Путіна стали взаємозамінними поняттями, активізація всіх можливих проявів патріотизму стала важливим елементом зміцнення режиму.

У 2011 році було ухвалено першу державну програму патріотичного виховання громадян, а в 2016 році – другу. Того ж року В. Путін проголосив патріотизм національною ідеєю Росії [100].

У 2017 році було внесено проект «Про патріотичне виховання в Росії». Проект визначає патріотичне виховання як систематичну і цілеспрямовану діяльність, що базується на соціокультурних, духовно-моральних цінностях і загальноприйнятих правилах та нормах поведінки. Вона спрямована на розвиток особистості, створення умов для самовизначення та соціалізації громадян, формування патріотичної свідомості, відчуття вірності Росії, а також готовності виконувати громадянський обов'язок і конституційні зобов'язання щодо захисту інтересів Вітчизни [124].

Ці внутрішньополітичні процеси, викликані санкціями, розглядаються як реакція на зовнішній тиск і спробу зміцнення власних позицій в умовах обмежень міжнародних санкцій [77, 184]

Варто також не забувати, що Путін, своїми внутрішніми репресіями, стримує себе та свою владу на місці. Так, за даними, за шість років понад 116 тисяч людей в Росії зазнали прямих репресій. З них 11 442 особи були переслідувані за кримінальними звинуваченнями, а близько 105 тисяч притягнуті до адміністративної відповідальності за висловлювання та участь у протестах. З початком повномасштабного вторгнення військ РФ в Україну, було підраховано, що в Росії відкрито справи проти 4642 осіб, які відмовилися воювати в Україні. Найпоширенішою статтею для військових є самовільне залишення частини, за якою за шість років було притягнуто 4373 особи. Для порівняння, у довоєнному 2021 році суди розглянули лише 527 таких справ. За другою за поширеністю статтею — невиконання наказу — у 2023 році відкрито справи проти 289 осіб, тоді як за попередні п'ять років таких справ було лише дев'ять [139].

Важливо зазначити, що санкції по-різному впливають на політичну еліту Росії. З одного боку, санкції можуть змусити політичний режим вжити більш жорстких заходів для збереження влади, що може призвести до посилення

репресій і обмеження свободи [72, 121]. З іншого боку, санкції можуть спонукати політичну еліту до пошуку шляхів виходу із ізоляції та нормалізації міжнародних відносин.

Тому можна припустити, що санкції суттєво вплинули на політичний режим та внутрішню ситуацію в Росії, призвели до складної економічної та політичної ситуації та викликали реакцію влади та суспільства.

Отже, у цьому розділі розглядаються санкції, запроваджені проти Росії, їх характеристики та обмеження, а також оцінюються економічні наслідки цих санкцій для Росії. Також було проаналізовано вплив санкцій на політичний режим і внутрішню ситуацію в країні.

Підсумовуючи, з аналізу можна зробити кілька висновків. По-перше, санкції, запроваджені проти Росії, мають вплив на її економіку, хоча Росія зуміла стабілізувати ситуацію, знайшовши інші азійські країни які готові їй платити чималі кошти. Обмеження у фінансах, енергетиці, торгівлі та інших галузях промисловості істотно обмежують ефективність російських компаній і уряду, через те, що Захід не майже не купує у Росії товари прямого призначення.

Економічні наслідки санкцій включають падіння ВВП, зростання безробіття, девальвацію національної валюти та інфляцію.

По-друге, санкції також впливають на політичний режим і внутрішню ситуацію в Росії. Вони можуть послабити легітимність влади та призвести до змін у політичній системі. Однак слід зазначити, що російська влада демонструє стійкість і здатність протистояти санкціям, а політичні зміни в країні відбуваються повільно.

Загалом ефективність санкцій проти Росії викликає суперечки. Вони мають певний вплив на економіку та політику країни, але їхню успішність у досягненні певних цілей важко оцінити. Враховуючи складність геополітичної ситуації та роль Росії на світовій арені, необхідно знайти баланс між економічними та політичними інтересами при забезпеченні захисту прав людини та міжнародної стабільності.

ВИСНОВКИ

Ця магістерська робота присвячена дослідженню ефективності режиму санкцій, зокрема в умовах воєнних конфліктів. У рамках дослідження було ретельно розглянуто основні принципи режиму санкцій та законодавчу базу їх застосування.

Підбиваючи підсумки, санкції застосовуються з метою зміни поведінки певних держав, організацій або осіб, які вчиняють незаконні або небажані дії, такі як порушення прав людини, тероризм, агресія проти інших держав або інші дії, які загрожують міжнародному миру та безпеці.

Щодо видів санкцій, то їх є багато типів, але до найбільш поширених слід віднести: економічні, фінансові, торговельні, дипломатичні та воєнні обмеження, спрямовані на покарання держави або її осіб.

У дослідженні проаналізовано різні типи санкцій та їхній вплив на економіку країни, яка підпадає під санкції. Економічні санкції можуть включати заборону торгівлі, обмеження інвестицій, заморожування активів і фінансові санкції. Економічні санкції є важливим інструментом міжнародної політики, що використовуються для досягнення стратегічних цілей шляхом створення економічного тиску на держави-мішені. Однак їх ефективність та вплив залежать від багатьох факторів, і висновки щодо їхнього застосування є багатограними.

У дослідженні було зроблено висновок, що економічні санкції є найефективнішими та вони здатні суттєво вплинути на економічну ситуацію в цільовій країні, зокрема шляхом обмеження експорту, припинення іноземних інвестицій та девальвації обмінного курсу. Вони охоплюють заборону на експорт технологій та обладнання, необхідного для видобутку нафти та газу, обмеження на торгівлю воєнними та подвійного призначення товарами. Це має на меті підірвати ключові сектори економіки країни - мішені.

Окремим аспектом дослідження є роль міжнародної підтримки та коаліцій в ефективності режиму санкцій. У багатьох випадках ефективність санкцій залежить від широкої міжнародної підтримки, оскільки колективні дії

мають більший вплив, ніж ізольовані дії. Формування коаліцій і міжнародних об'єднань дозволяє країнам досягати спільних цілей і посилювати політичний і економічний тиск на державу, яка стала об'єктом санкцій. Так, санкції часто запроваджуються в рамках міжнародних організацій, таких як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Європейський Союз (ЄС), Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) та інші.

Також розглядалася економічна залежність країни-мішені від держав, які ввели санкції. Часто країна, яка підпадає під санкції, економічно залежить від імпорту, інвестицій чи фінансової допомоги з цих країн. Така залежність може посилити вплив санкцій і сприяти досягненню бажаного результату. Таким чином, економічна залежність країни-мішені від держав, які ввели санкції, є важливим показником, що визначає потенційний вплив санкцій. Високий рівень залежності робить санкції більш ефективними, підвищуючи їхню здатність створювати економічний тиск і досягати поставлених політичних цілей.

Отримані результати дослідження підтверджують, що ефективність режиму санкцій залежить від кількох факторів. Насамперед потрібна широка міжнародна підтримка та формування коаліцій для спільних дій. Крім того, важливо брати до уваги економічну залежність цільової країни від санкційних країн, оскільки це може посилити тиск на цю країну.

Дослідження також виявило, що в деяких випадках ефективність санкцій може бути обмеженою. Країни під санкціями можуть розробляти стратегії адаптації, такі як імпортозаміщення, розвиток внутрішнього виробництва та пошук нових економічних моделей. Хоча це може бути пов'язано з витратами та економічними труднощами, такі заходи дозволяють знизити залежність від імпорту та зовнішніх ринків. Наприклад, якщо цільова країна має потужну внутрішню підтримку свого режиму, або навпаки повністю узурпувала його, або використовує альтернативні економічні канали, вона може спробувати обійти санкції та пом'якшити їхній вплив.

Щодо російського кейсу, чи можна вважати санкції проти Росії провальними й чи вплинули вони на війну? Я б не сказав би, що санкції нічого не варті, тому що вони фактично гальмують розвиток внутрішніх проектів Росії, як приклад ті, що пов'язані зі скрапленням природнім газом та експортом до інших країн, які готові купувати його. Але це є гарним прикладом для західних країн, в тому числі ЄС та Америки, що практично неможливо накласти жорсткі санкції на країну такого розміру та потенціалу.

Незважаючи на те, що санкції проти Росії є потужним інструментом тиску, спрямованим на зміну її зовнішньої та внутрішньої політики. Вони характеризуються широким спектром заходів, спрямованих на ключові сектори економіки, фінанси та окремих осіб. Так, санкції проти Росії охоплюють заборону на експорт технологій та обладнання, обмеження на торгівлю військовими та товарами подвійного призначення. Це має на меті підірвати ключові сектори російської економіки.

Фінансові санкції обмежують доступ російських банків та підприємств до міжнародних фінансових ринків. Це включає заморожування активів, заборону на інвестиції та кредитування російських компаній. Індивідуальні санкції передбачають заборони на в'їзду для російських політичних діячів, бізнесменів та інших осіб, які відіграють значну роль у підтримці агресивної політики Росії. Щодо секторальних санкцій, то їх застосування призначене для ключових секторів російської економіки, таких як енергетика, оборона та фінанси. Це має на меті створення довгострокового економічного тиску на Росію.

Хоч санкції й ускладнюють економічне становище Росії, вони не завжди призводять до швидких політичних змін. Досягнення довгострокових цілей вимагає часу та послідовності в застосуванні санкцій. Проте, ефективність санкцій обмежується їх зворотнім впливом на світову економіку та здатністю Росії знаходити шляхи обходу цих обмежень.

Під тиском санкцій Росія активізувала зусилля щодо зміцнення відносин з країнами, які не приєдналися до санкцій. І за таких обставин у виграші є

Китай, Індія, Північна Корея , куди надходять продукти з Росії за ціною, нижчою від світового ринку. Тому вона здійснює активні заходи для обходу санкцій, включаючи переорієнтацію експорту до інших країн, створення альтернативних фінансових механізмів та зміцнення відносин з країнами, які не підтримують санкції. Крім того, останні продають Росії дедалі більше товарів, практично без конкуренції з боку Заходу. Це сприяло деякій переорієнтації зовнішньої політики та спробам створення альтернативних економічних і політичних альянсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Джерела

1. Authenticated U.S. Government Information. «Comprehensive Iran sanctions, accountability, and divestment act of 2010». 2010, с. – 41.
2. CISADA. The New U.S. Sanctions on Iran. 2010, с 1 – 9.
3. Clara Portela. National implementation of United Nations sanctions. 2009, с. 1 – 18.
4. Dina Al – Sawayel. How Long Do Economic Sanctions Last? Examining the Sanctioning Process through Duration. 2000, с. 1 – 25.
5. Drezner D.W. Outside the Box: Explaining Sanctions in Pursuit of Foreign Economic Goals, 2001. с. 1 – 34.
6. Farshid Pourshahabi, Nazar Dahmardeh. The Effects of Economic Sanctions and Speculative Attacks on Inflation. 2014, с. 1 – 23
7. From Dionisio Anzilotti to Roberto Ago: The Classical International Law of State Responsibility and the Traditional Primacy of a Bilateral Conception of Interstate Relations. 2002, с. 1 – 16
8. Gary Clyde Hufbauer, Jeffrey J.Schott, Kimberly Ann Elliot. Economic Sanctions Reconsidered. History and current policy. Second Edition. Peterson Institute, 1990. с. – 222
9. Jaleh Dashti-Gibson. On the Determinants of the Success of Economic Sanctions: An Empirical Analysis. America, 1997 с. 1 – 12
10. Jonathan Andrew Stewart Honig. Military sanctions: the war and terror and the case of Uzbekistan. 2023, с. 1 – 15
11. Katzman K. The Iran Sanctions Act. / K. Katzman Washington: CRS Report for Congress. 2022, с. – 99.
12. Office of Foreign Assets Control. Sanctions List Search. 2024
13. Office of the Federal Register (OFR). «Executive orders. Executive order 12170-Blocking Iranian Government property». 1979, с. – 457.
14. Ryan Mitchell. International Law as a Coercive Order: Hans Kelsen and the Transformations of Sanction. 2019, с. 1 – 58.

15. Sanctions against Russia: Legal Setting, Intermediate Economic Impact and Potential Political Outcome¹, 2023 c. 1 – 16.
16. Taylor B. «Sanctions as Grand Strategy». 2010, с. – 123.
17. Thomas Biersteker and Peter A.G. van Bergeijk. How and when do sanctions work? The evidence, 2015, с. 1 – 12
18. United Nations Security Council Resolutions. Resolution 748, с. 1 – 3.
19. United Nations Security Council Resolutions. Resolution 883, с. 1 – 5.
20. Vincent Eseoghene Efebeh. The Effectiveness of Sanctions in International Relations: A Study of the Russian-Ukraine War. 2024, с 1 – 9
21. Білінський М.М. «Режими санкцій у міжнародних відносинах: теорія і практика.» 2015, с. – 215.
22. Брифінг НАТО на Балканах. «Встановлення миру та стабільності на Балканах». 2005, с 1 – 12.
23. Василенко В. А. «Відповідальність і санкції в сучасному міжнародному праві. Антологія української правової думки». 2015, с. – 892.
24. Василенко В.А. «Міжнародно – правові санкції.» 1982. с. – 231.
25. Ведькал В.А. «Теоретичні та практичні аспекти санкцій у міжнародному праві», 2021. с. 1 – 3.
26. Вергулов А.П. «Санкції в системі міжнародних відносин: теорія і практика.», 2016. с. – 160.
27. Глушко В.Д. "Сучасні стратегії застосування санкцій в умовах збройних конфліктів". 2020, с. – 295.
28. Гончарова Т.В. «Стратегічні аспекти застосування санкцій у міжнародних конфліктах». 2017, с. – 205.
29. Горбатенко Л.О. «Сучасні тенденції використання санкцій як інструменту впливу в міжнародних відносинах.» 2020, с. – 235.
30. Гордієнко Ю.С. "Вплив санкційного режиму на політичні та економічні процеси в умовах воєнних конфліктів". 2020, с. 215.
31. Григоров М.П. "Ефективність санкцій у військових конфліктах: політичний та економічний аспекти". 2017, с. – 235.

32. Григорова О.В. «Механізми та ефективність санкцій у міжнародних відносинах.» 2020, с. – 165.
33. Гриценко О.В. "Санкції у міжнародних відносинах: ефективність та обмеження". 2018, с. – 135.
34. Гріненко С.М. «Санкції як засіб забезпечення міжнародного миру та безпеки.» 2018, с – 178.
35. Гуменюк О.Я. «Щодо аналізу економічної складової санкцій ООН під час проведення операцій в колишній Югославії». 2011, с 1 – 7.
36. Даниленко В.М. «Правові засади режиму санкцій в умовах воєнного конфлікту.» 2019, с. – 255.
37. Дворовий М. «Санкції та блокування веб-сайтів в Україні: як непомітно відкрити скриньку пандори». 2021, с. 1 – 43.
38. Довгаль О.А. «Диспропорції в розвитку глобальної торговельної системи: причини та наслідки.» 2021, с. 1 – 8
39. Документ робочої групи № 19. План дій 3.0. «Посилення санкцій проти Російської Федерації». 2024, с. 1 – 51.
40. Доповідь на Міжнародній науковій онлайн-конференції «Балкани в міжнародних відносинах». «Нові Балканські війни та російські агресії на пострадянському просторі: спільне та відмінне». 2021, с. 1 – 6.
41. Завгородня В.М. «Санкції у міжнародному спорті, як інструмент реагування на міжнародно – протиправні діяння», 2022. с. 1 – 7.
42. Загорулько В.І. «Режим санкцій як складова стратегії міжнародного впливу в умовах воєнного конфлікту.» 2016, с. – 220.
43. Задорожній О.В. «Поняття та нормативні вимоги основних принципів міжнародного права». 2015, с. 1 – 14
44. Іванова М.М. «Роль міжнародного права в ефективності санкцій». 2018, с. 67 – 80.
45. Іванова Н.М. "Правові аспекти використання санкцій в умовах воєнних конфліктів". 2018, с. 220 – 235.

- 46.Іванова Т.С. «Вплив санкцій на динаміку військових конфліктів: порівняльний аналіз». 2019, с. – 235.
- 47.Іщенко Ж, Сафонов К. «Муаммар Каддафі та золота епоха Лівії». 2011, с. 1 – 7.
- 48.Іщенко О.В. «Вплив санкцій на економічний розвиток та суспільно-політичну ситуацію в країнах, які беруть участь у військових конфліктах.» 2018, с. – 255.
- 49.Карташкін В.Д. «Механізми впровадження санкцій: досвід країн Європейського Союзу. Міжнародне публічне право та міжнародні відносини». 2017, с. 112 – 127.
- 50.Касинюк І.В. «Санкції РБ ООН за вчинення актів агресії: на прикладі санкцій щодо агресії Іраку проти Лівії». 2016, с. 1 – 4.
- 51.Ковальов І. М. «Роль міжнародних санкцій у врегулюванні збройних конфліктів». 2018, с. 180 – 195.
- 52.Ковальчук А.П. «Політичні та соціально-економічні наслідки режиму санкцій в умовах воєнного конфлікту.» 2019, с. – 245.
- 53.Ковальчук І.М. "Санкції як інструмент впливу в міжнародних відносинах". 2017, с. 80 – 95.
- 54.Ковальчук І.М. "Санкції як інструмент політичного тиску в умовах воєнних конфліктів: аналіз ефективності та можливості вдосконалення". 2021, с. – 235.
- 55.Ковальчук І.С. "Санкційні механізми в умовах воєнних конфліктів: політичні та економічні наслідки". 2020, с. – 245.
- 56.Козаченко В.М. «Роль міжнародних організацій у реалізації та контролі ефективності режиму санкцій.» 2017, с. 195 – 210.
- 57.Колесник О.М. "Ефективність санкцій як інструменту зовнішньої політики в умовах воєнних конфліктів". 2017. с. 180 – 195.
- 58.Кравченко Л.С. «Політичні аспекти застосування санкцій у міжнародних відносинах.» 2018, с. – 190.

- 59.Кравченко О.О. "Роль санкцій у здійсненні зовнішньої політики в умовах військових конфліктів". 2019, с. 210 – 225.
- 60.Кравчук Л.О. "Санкції та їх вплив на міжнародні відносини в умовах воєнних конфліктів". 2021. с. 180 – 195.
- 61.Кулаков О.І. «Правові принципи та механізми реалізації санкцій у збройних конфліктах.». 2017, с. 155 – 170.
- 62.Литвиненко Г.П. «Вплив санкцій на економіку країн у період воєнного конфлікту.» 2020, с. 185 – 200.
- 63.Литвиненко Т.О. "Сучасні підходи до використання санкцій у воєнних конфліктах". 2016, с. – 265.
- 64.Любимов В.І. «Політика санкцій як фактор міжнародного впливу.» 2017, С – 145
- 65.Малишева Ю. В. «Цільові санкції та їх застосування Радою Безпеки ООН:» 2016, с. – 253.
- 66.Малишева Ю.В. «Умови ефективності цілеспрямованих міжнародно-правових санкцій Ради Безпеки ООН». 2014, с. 1 – 4.
- 67.Матеріали ІХ студентської конференції. «Перший крок у науку», 2018. с. 1 – 3.
- 68.Міжнародний Фонд Відродження. «Вибір заради справедливості». 2019, с. – 350.
- 69.Морозов Д.О. "Вплив санкцій на економіку та політичну ситуацію в період воєнних дій". 2017, с. 190 – 205.
- 70.Морозов О.В. «Ефективність санкційних заходів у відповідь на військові конфлікти: аналіз проблем і перспектив». 2017, с. 100 –115.
- 71.Морозова І.О. «Міжнародні санкції: ефективність та межі.» 2018, с. – 225.
- 72.Національний інститут стратегічних досліджень. «Режим Путіна: перебалансування-2018». 2018, с. – 480.
- 73.Павленко О.І. "Санкції як інструмент забезпечення безпеки в умовах військових конфліктів". 2018, с. 190 – 205.

- 74.Палинська С.М. «Післявоєнна Лівія: чи впорається новий уряд з зовнішніми та внутрішніми загрозами». 1 – 14.
- 75.Петренко В.П. «Санкції в системі міжнародних відносин: теорія і практика.» 2016. с. – 285.
- 76.Петрова О.М. «Стратегії держави у відповідь на санкційний тиск: досвід України.» 2019, с. – 57.
- 77.Попова Н.С. «Правовий аналіз режиму міжнародних санкцій в умовах військового конфлікту.» 2018. с. – 265.
- 78.Резнікова Н.В. «Теоретичні засади дослідження ефективності економічних санкцій.» 2018, с. 10 – 15.
- 79.Романов В.М. "Санкції як інструмент регулювання військових конфліктів: міжнародний досвід". 2018. с. – 195.
- 80.Савченко І.М. «Санкції як інструмент політичного тиску в міжнародних відносинах.» 2016, с – 190.
- 81.Седляр Ю. «Політика санкцій США як фактор стримування іранської ядерної програми». 2011, с 1 – 9.
- 82.Сидоренко В.О. "Санкції та конфлікти: вплив на міжнародну безпеку". 2018, с. – 170.
- 83.Скляренко О.О. «Санкції в міжнародному праві: теорія і практика.» 2019, с. – 245.
- 84.Старцев А.В. «Санкції як інструмент міжнародної політики.» 2019, с. – 145
- 85.Степанов В.Г. "Роль санкцій у регулюванні міжнародних відносин під час воєнних конфліктів". 2019, с. – 282.
- 86.Тимошенко Д.П. "Стратегічні аспекти використання санкцій у воєнних конфліктах". 2019, с. – 255.
- 87.Тимченко Л.Д. «Міжнародне право: навчальний посібник.». 2017 с. – 140.
- 88.Ткаченко О.І. "Геополітичні та стратегічні аспекти санкцій у міжнародних конфліктах". 2019, с. – 265.
- 89.Флісак К. «Економічні санкції та специфіка їх позиціонування в сучасних міжнародних відносинах», 2019. с. 1 – 9.

- 90.Харченко В.С. "Політичні та економічні аспекти санкційного режиму в умовах військових конфліктів". 2018, с. – 225.
- 91.Черненко С.П. «Правове регулювання санкцій у міжнародних відносинах: Аспекти ефективності та впливу на конфліктологію.» 2019. с. 260 – 275.
- 92.Чернишова О.М. "Ефективність санкційних заходів у контексті військових конфліктів: порівняльний аналіз". 2020, с. – 215.
- 93.Шаповалов О.І. «Економічні санкції: мета, інструменти, наслідки.» 2017, с. 120 – 135.
- 94.Шевченко В.В. «Ефективність економічних санкцій в умовах сучасних міжнародних відносин.» 2018, с. – 94.
- 95.Шевченко О.М. "Вплив санкцій на воєнні конфлікти: погляд з точки зору безпеки та стабільності". 2019, с. 280 – 295.
- 96.Янакаєва К.М. «Підстави та наслідки застосування економічних санкцій РБ ООН впродовж 1990-1998 років (Ірак і Лівія)». 2013, с. 1 – 4.
- 97.Яровенко О.С. «Санкції в міжнародному праві: проблеми теорії та практики застосування.» 2020, с. – 155.
- 98.Ярошенко Л.М. "Політичні наслідки використання санкцій у період воєнних дій". 2017. с. 240 – 255.
- 99.Ясько Т.С. «Санкції в міжнародному праві: баланс між законністю, ефективністю та гуманітарними проблемами». 2024, с 1 – 4.

Література

100. «Национальная идея: патриотизм и работа на страну». URL: <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2717530>. Дата звернення 12.06.2024
101. BBC News Україна. «Покарання через 34 роки. Підозрюваний у теракті з літаком в Локербі опинився у США». URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-63934843/>. Дата звернення 11.06.2024
102. BBC News Україна. Різанина в Сребрениці та Путін: якою була роль Росії та України. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-50739733>. Дата звернення 11.06.2024

103. Clare Lombardo. «More Than 300 Chemical Attacks Launched During Syrian Civil War, Study Says». URL:
<https://www.npr.org/2019/02/17/695545252/more-than-300-chemical-attacks-launched-during-syrian-civil-war-study-says>. Дата звернення 12.06.2024
104. Max Plank. Encyclopedia of Public International Law. URL:
<https://core.ac.uk/download/pdf/159355018.pdf>. Дата звернення – 11.06.2024.
105. RE: Russia. «More than \$300 Million a Day: How much does the war in Ukraine cost and what does it mean for the Russian economy?». URL:
<https://re-russia.net/en/review/378/>. Дата звернення 12.06.2024
106. Research Gate. Hedley Bull. «Economic Sanctions and Foreign Policy». URL:
https://www.researchgate.net/publication/229482623_Economic_Sanctions_and_Foreign_Policy. Дата звернення 12.06.2024
107. Statista. «Total number of list-based sanctions imposed on Russia by territories and organizations worldwide from February 22, 2022 to January 11, 2024, by target». URL: <https://www.statista.com/statistics/1293531/western-sanctions-imposed-on-russia-by-target/>. Дата звернення 12.06.2024
108. The human rights effect of economic sanctions. URL:
<https://reliefweb.int/report/world/human-rights-effect-economic-sanctions>.
Дата звернення 11.06.2024
109. Thomas Moller-Nielsen. EU sanctions on Russia ‘massively circumvented’ via third countries, study finds. URL:
<https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/eu-sanctions-on-russia-massively-circumvented-via-third-countries-study-finds/>. Дата звернення 11.06.2024
110. U.S. Department of State. «Joint Comprehensive Plan of Action». URL:
<https://2009-2017.state.gov/e/eb/tfs/spi/iran/jcpoa>. Дата звернення 11.06.2024
111. U.S. Department of State. Syria Sanctions. URL:
<https://www.state.gov/syria-sanctions/>. Дата звернення 12.06.2024.

112. United Nations. Official document system. URL: <https://documents.un.org/>.
Дата звернення 12.06.2024
113. World beyond war. «Спогади про іракські санкції все ще залишаються сирими.» URL: <https://worldbeyondwar.org/uk/memories-of-iraq-sanctions-are-still-raw/>. Дата звернення 12.06.2024
114. Yulia Erport, Tomer Fadlon. Economic Maneuvering: How States Evade Economic Sanctions. URL:
https://www.inss.org.il/strategic_assessment/economics/. Дата звернення 11.06.2024
115. Агресія Іраку проти Кувейту, наслідки. URL:
<http://www.kimo.univ.kiev.ua/MVZP/55.htm>. Дата звернення 12.06.2024
116. Анастасія Зорик. «Індія заощадила понад 25 мільярдів доларів через імпорт російської нафти». URL: https://24tv.ua/economy/import-nafti-chomu-indiya-kupuyu-naftoprduktsiyu-rosiyi-ekonomika_n2554950. Дата звернення 11.06.2024
117. Артур Саліван. «Чому економіка РФ тримається попри санкції». URL:
<https://www.dw.com/uk/comu-ekonomika-rf-trimaetsa-popri-sankcii/a-68378421>. Дата звернення 12.06.2024
118. Владислав Власюк. 10 способів обходу санкцій, до яких вдаються росіяни. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/05/25/687436/>.
Дата звернення 11.06.2024
119. Володимир Костирін. У Мінфіні США розповіли про уповільнення фінансових потоків РФ через загрозу санкцій. URL:
<https://www.rbc.ua/rus/news/minfini-ssha-rozpovili-pro-upovilnennya-finansovih-1708984420.html>. Дата звернення 11.06.2024
120. Володимир Цибульник. «Як Кувейт примусив Ірак відшкодувати збитки від окупації. 5 уроків для України». URL:
https://zn.ua/ukr/international/rahunok-agresoru-350084_.html. Дата звернення 12.06.2024

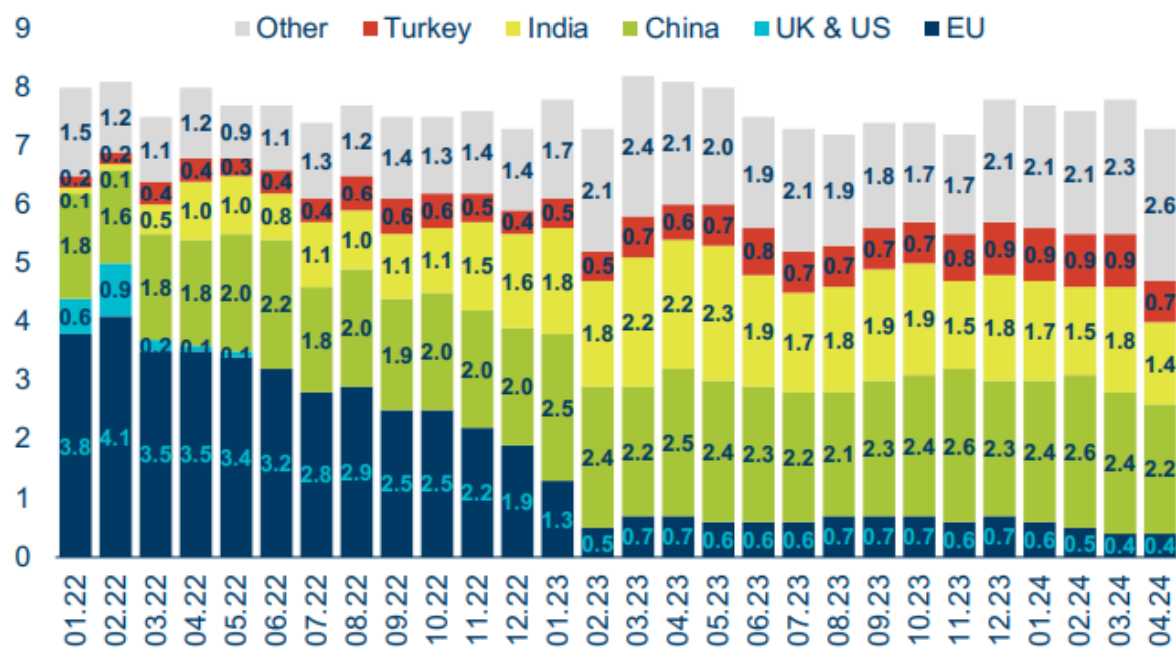
121. Галина Заворітня. «Як вплинуть санкції на економіку Росії». URL: https://texty.org.ua/fragments/52534/Jak_vplynut_sankciji_na_ekonomiku_Rosiji_INFOGRAFIKA-52534/. Дата звернення 11.06.2024.
122. Економічна правда. Як Європа налагодила "сірий імпорт" для Росії через її сусідів. URL: <https://www.epravda.com.ua/weeklycharts/2023/03/14/697982/>. Дата звернення 11.06.2024
123. Експертний центр з прав людини. Спеціальний міжнародний трибунал: проблеми створення і перспективи притягнення до відповідальності рф (юридичний висновок). URL: <https://ecpl.com.ua/news/spetsialnyy-mizhnarodnyy-trybunal-problemy-stvorennia-i-perspektyvy-pryiahnennia-do-vidpovidalnosti-rf-iurydychnyy-vysnovok/>. Дата звернення 11.06.2024
124. Законопроект №315234-7 «Система обеспечения законодательной деятельности». URL: <https://sozd.duma.gov.ru/bill/315234-7>. Дата звернення 12.06.2024
125. Захоплення американських заручників у Тегерані. URL: <https://artsandculture.google.com/entity/m01k91x?hl=uk>. Дата звернення 11.06.2024
126. Іванова Кіра. Як посередники заробляють на російських платежах за товари з Китаю. URL: <https://thepage.ua/ua/news/blizko-50percent-rosijskih-platezhiv-za-tovari-z-kitayu-vzhe-provodyat-poseredniki>. Дата звернення 11.06.2024
127. Ігор Бураковський. Санкції проти Росії. Лікнеп для України. URL: <https://rpr.org.ua/news/sanktsii-proty-rosii-liknep-dlia-ukrainy/>. Дата звернення 11.06.2024
128. Ірак, відомості про країну. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01005pdr-7b74.docx.html>. Дата звернення 12.06.2024
129. Катерина Шимкевич. Як продавали Мілошевича. Історія екстрадиції югославського президента. URL: <https://mil.in.ua/uk/blogs/yak-prodavaly-miloshevycha-istoriya-ekstradytsiyi-yugoslavskogo-prezydenta/>. Дата звернення 11.06.2024
130. Ліга Закон. Ризики взаємодії іноземних компаній з юрисдикціями, що перебувають під санкціям США. URL: https://biz.ligazakon.net/analitycs/226598_riziki-vzamod-nozemnikh-kompany-z-yurisdiktsiyami-shcho-perebuvaют-pd-sanktsiyam-ssha. Дата звернення 11.06.2024

131. Марьян Ощановский. «РФ зробила Китаю щедру знижку на газ». URL: <https://world.comments.ua/ua/news/russia/rf-zrobila-kitayu-schedru-znizhku-na-gaz-podrobici-730735.html>. Дата звернення 11.06.2024.
132. Мінфін. «Світові ціни на нафту (Urals)». URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/oil/urals/>. Дата звернення 12.06.2024
133. Олександр Краєв. Санкції США проти РФ: поточний огляд та перспективи. URL: http://prismua.org/us_sanctions/. Дата звернення 11.06.2024
134. Операція «Щит пустелі». URL: <https://www.psdinfo.pro/post/%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F-%D1%89%D0%B8%D1%82-%D0%BF%D1%83%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%96>. Дата звернення 12.06.2024
135. Організація Північноатлантичного Договору. 15 років тому – Дейтонські мирні угоди: віха на шляху НАТО і Балкан. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natolive/news_69290.htm. Дата звернення 11.06.2024
136. Офіс Президента. «Група Єрмака-Макфола презентувала новий План дій для економічного тиску на державу-агресорку РФ». URL: <https://www.president.gov.ua/news/grupa-yermaka-makfola-prezentovala-novij-plan-dij-dlya-ekono-90953>. Дата звернення 12.06.2024
137. Резолюція Ради Безпеки ООН № 678 (1990) от 29 листопада 1990 року «Ситуація в отношениях между Ираком и Кувейтом». URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36311568. Дата звернення 12.06.2024
138. Роман Ємець. «Міжнародні санкції: що потрібно знати бізнесу?». URL: <https://vkr.ua/ua/stop-russia/mizhnarodni-sanktsiyi-shcho-potribno-znati-biznesu>. Дата звернення 12.06.2024
139. Сергій Албул. «“Проект”: Путін за масштабами репресій перевершив усіх генсеків СРСР, крім Сталіна». URL: https://lb.ua/news/2024/02/22/599814_proekt_putin_masshtabami.html. Дата звернення 12.06.2024
140. Суспільне новини. «"Наслідок жорстокості". За день країни ЄС заявили про видворення більше 100 російських дипломатів». URL: <https://suspilne.media/225530-naslidok-zorstokosti-za-den-kraini-es-zaavili-pro-vidvorennja-bilse-100-rosijskih-diplomativ/>. Дата звернення 12.06.2024
141. Україна має вимагати від Китаю самообмежень у експорті стратегічних товарів, як це зробила очільниця Єврокомісії. URL: <https://www.unian.ua/society/ukrajina-maye-vimagati-vid-kitayu->

- [samoobmezhen-u-eksporti-strategichnih-tovariv-yak-ce-zrobila-ochilnicya-yevrokomisiji-ekonomist-12629901.html](#). Дата звернення 11.06.2024
142. Український інститут майбутнього. «Вікно без можливостей: чи спрацює «кувейтський» сценарій в Україні?». URL: <https://uifuture.org/publications/vikno-bez-mozhlyvostej-chy-spraczyuye-kuvejtskyj-sczenarij-v-ukrayini/>. Дата звернення 12.06.2024
143. Український тиждень. «У Лівії процвітає контрабанда зброї». URL: <https://tyzhden.ua/u-livii-protsvitaie-kontrabanda-zbroi/>. Дата звернення 11.06.2024
144. Укрінформ. «Вторгнення в Сирію: Карикатурна геополітика Росії». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/1892083-vtorgnennya-v-siriyu-karikaturna-geopolitika-rosiji.html>. Дата звернення 12.06.2024.
145. Укрінформ. «Два роки санкцій: Хто і як пресе Путіна». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/1983288-sankcii-dla-rosii-dva-roki-tisku-na-agresora.html>. Дата звернення 12.06.2024
146. Цей день в історії. Війна в Перській затоці. URL: <https://www.jnsm.com.ua/h/0224M/>. Дата звернення 12.06.2024
147. Юрій Кобзар. «В Кремлі панує ейфорія, Путін упевнився, що здатен перемогти Захід, - The Washington Post». URL: <https://www.unian.ua/world/v-kreml-i-panuye-eyforiya-putin-upevnivsvya-shcho-zdaten-peremogti-zahid-the-washington-post-12526311.html>. Дата звернення 12.06.2024

Додатки

Russian oil export volume by destination, in million barrels/day*

Source: International Energy Agency, KSE Institute *no March data from IEA

Табл.1